

**VERBUM PRO VERBO,
AVAGY A TOLMÁCS SZEREPE A
BÜNTETLJÁRÁSBAN**

2014.

Tartalom

1. Bevezető	3
2. Témaválasztás	5
3. Hipotézisek.....	7
4. Történeti áttekintés.....	8
4.1. Egyiptom és Mezopotámia.....	8
4.2. Görög civilizáció	9
4.3. Római Birodalom	9
4.4. Kolumbusz Kristóf és az indiánok	10
4.6. Magyar viszonylat	10
4.7. A tolmácsok külső ismertetőjegyei	11
5. A magyar büntetőeljárás kodifikációjának fejlődése	12
6. Anyanyelvhasználat a magyar büntetőeljárásban.....	15
6.1. Werbőczy Hármaskönyve (1514).....	15
6.2. 1896. évi XXXIII. törvénycikk a bünvádi perrendtartásról /1900-1951/.....	16
6.3. 1951. évi III. törvény a büntető perrendtartásról.....	17
6.4. 1962. évi 8. tvr. (I. Be.) /1962-1973/.....	19
6.5. 1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról (II. Be.) /1974 – 2003.VI./.....	19
6.6. 1998. évi XIX törvény a büntetőeljárásról (III.Be.) 2003. július 1-től.....	20
7. A tolmácsolás és fordítás jelenlegi jogi szabályozása.....	25
8. A tolmácsolás elméleti és gyakorlati kérdései a büntetőeljárásban	26
9. Vizsgálat leírása és az alkalmazott módszer	31
10. Hipotézisek értékelése.....	41
11. Ajánlás.....	42
12. Irodalomjegyzék.....	44
13. Mellékletek.....	46

1. BEVEZETŐ

A tolmácsolás feltehetőleg az ember egyik legősibb tevékenységei közé tartozik, szinte egyidős a beszéd kialakulásával, a fordítás pedig az írásbeliség kialakulásával egyidőben jelenhetett meg. Egyes források szerint a tolmácsolás a **“második legősibb mesterség”** a világon.

Mind a tolmácsolásnak, mind a fordításnak az a célja, hogy a különböző nyelveket beszélő emberek között kapcsolatot teremtsen, elősegítse közöttük a kommunikációt, hiszen az ilyen emberek közötti érintkezés tolmács, illetve fordító közreműködése nélkül lehetetlen volna. A nyelv, mint a legfontosabb kommunikációs eszköz, a társadalmi együttélés egyik releváns eleme.

Amennyire természetes az, hogy az ember beszél, olyannyira természetes az embernek azon tulajdonsága is, hogy tolmácsol: „a beszélni tudás a tolmácsolni tudás képességét is magába foglalja.”¹ A nyelvek ismerete, tudása együtt jár a tolmácsolás képességével.

„A tolmácsolás szellemi szolgáltatás, amelynek az a rendeltetése, hogy a közleményt megszólaltassa egy másik nyelven.”²

Egy olasz mondás úgy tartja, hogy a „fordítás ferdítés”. Eszerint az ember a gondolatait, csak saját anyanyelvén képes megfelelően megfogalmazni, ha más nyelven kívánná gondolatait, elképzeléseit továbbítani, kommunikálni, úgy meg kell ismernie az adott idegen nyelvet és a nyelvhez tartozó kultúrát.

Ma már nem múlik el nap, hogy globalizálódó világunkban ne találkoznánk az idegen nyelven történő kommunikációval. Rohanó világunkban mindannyian szemtanúi lehetünk az országhatárokon átnyúló kapcsolatok kibontakozásának, amelyek mára átszövik mindennapjainkat.

Az Unió 2000. óta használatos jelmondata: „Egyesülve a sokféleségben”.

„A jelmondat egyrészt a béke és a jólét megteremtése érdekében létrehozott Európai Unióra, másrészt a kontinenst gazdagító kulturális, nyelvi és hagyománybeli sokszínűségére utal.”³

Az Európa Unió a történelme során mindig kiemelt figyelmet fordított a nyelvi és ezzel együtt a kulturális sokszínűsége, és annak támogatására. Az Unió létrehozása, az európai integráció elsődlegesen az egységes piac létrehozását tűzte ki célul. A kezdetben csak gazdasági

¹ Hell György: A tolmácsolás és a fordítás történetének kezdetei. Fordítástudomány IX. (2007) 85-89.

² Bendik József: A tolmácsolás praxeológiai megközelítéséről. Fordítástudomány 1999. I. évfolyam 2. szám 45.

³ http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/motto/index_hu.htm

együtműködés azonban – a spill over hatásnak köszönhetően - lassan átgyűrűzött a politikai kérdések körére is. A spill over hatás lényege szerint „ha az egyik gazdasági ágazat integrálódik, az a többi szektort is hasonló struktúrába kényszeríti.”⁴ Az Európai Unió tagállamainak területén élő nemzeti vagy etnikai, vallási és nyelvi kisebbségek helyzetének kérdése azonban az Unión belül is egy olyan terület, amelyet a tagállamok belügyüknek tekintenek, és amelybe nem szívesen engedik az Unió beleszólását.

Egyes felmérések szerint az Európai Unió összlakosságából nagyjából 55 millió ember beszél olyan anyanyelven, amely – a regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartája alapján – kisebbségi vagy regionális nyelv. Ezen nyelvek száma meghaladja a kilencvenet.

A nyelvhasználat joga az utóbbi évtizedekben az emberi jogok szerve részévé vált. A nyelvi jogok védelme már nem csak a tagállamok belügye, hanem nemzetközi jogi felelősségé is lett.

„Bár az Unió mottójában szereplő sokféleség adott, az egység nem valósult meg a nyelvi jogok tekintetében. Ez az egység csak akkor valósulhat meg, ha tudatosítjuk, hogy ez az egység magában a különbözőségben rejlik.”⁵

⁴ http://zskflnk.uw.hu/nk/EU_integr_kerd_valaszok.htm

⁵ http://www.academia.edu/6965706/_Egyseg_a_sokfelesegeben_-Az_Europai_Unio_nyelvpolitikaja_es_a_kisebbségi_nyelvhasznalat

2. TÉMAVÁLASZTÁS

2007. november 15-én az Európai Parlament jóváhagyta Magyarország és nyolc másik állam (Csehország, Észtország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Málta, Szlovákia, Szlovénia) csatlakozását a schengeni övezethez. 2007. december 21-étől megszűnt az állandó határellenőrzés a magyar–osztrák, a magyar–szlovén és a magyar–szlovák határon.

A schengeni térséghez történt csatlakozás következtében megszűnő határforgalom ellenőrzés eredményeként mind egyre több és több idegen ajkú állampolgár érkezett és érkezik hazánk területére. Magyarország elsősorban tranzitországgként funkcionál a külföldiek nyugatra áramló hulláma számára.

A hazánkba érkező külföldiek számának növekedésével, a nagy számok törvénye alapján, együttjár a külföldi sértettek, tanúk és a külföldi elkövetők számának emelkedése is. A nem magyar anyanyelvű állampolgárok részvétele az eljárások menetében feltételezi a saját anyanyelvükön jól kommunikáló tolmácsok jelenlétét.

1. ábra. Schengeni társág

Fentiekből is jól látható, hogy a büntetőeljárások, szabálysértési eljárások, közigazgatási eljárások során a nyelveket jól beszélő tolmácsok közreműködésére nagyobb igény van, mint valaha.

Mivel a tolmácsolással, a nyomozóhatóságok, ügyészek, bíróságok előtti eljárásban igénybe vett és igénybe vehető tolmácsokkal csak igen kevés szakirodalom foglalkozik, így dolgozatomban egyfajta hiányt próbál pótolni ezen a téren. E témával eddig leginkább csak tanulmányok foglalkoztak, így dolgozatombhoz én is főként ezek, illetve az internetes honlapok anyagait, statisztikai adatokat, valamint saját tapasztalataimat használtam fel. Emellett primer kutatási technikát is alkalmaztam, amely egy általam összeállított kérdőív kitöltésével valósult meg.

Témaválasztásom alapját az adta, hogy felvetődött bennem a kérdés, hogyan lehetne gyorsabbá, hatékonyabbá tenni a tolmácskirendeléseket, mivel tapasztalatomban szerintem a büntetőeljárások, szabálysértési eljárások és közigazgatási eljárások során nehézkesen működik a tolmácsok kirendelésének a folyamata.

Arra szerettem volna választ kapni, hogy egyáltalán hogyan is működik a tolmácsok, fordítók kirendelésének a folyamata a büntetőeljárás során. Ennek vizsgálatára olyan rendőröket

kértem fel egy rövid kérdőív kitöltésére, akik az elmúlt időszakban számos esetben rendeltek ki tolmácsot, fordítót.

Annak megállapítására, hogy 2011-től kezdve országos viszonylatban hány tolmács, illetve fordító kirendelésre került sor Országos Rendőr-főkapitányság Gazdasági Főigazgatóság Informatikai Alkalmazás és Rendszerfejlesztési Főosztály Vezetőjének segítségét kértem. Főosztályvezető Úr rendelkezésemre bocsátotta az elmúlt évek statisztikai adatait.

Az országos adatokon túl vizsgálat tárgyává tettem egy szűkebb környezetben, a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányságon kirendelt tolmácsokra vonatkozó adatokat is.

Fentieken túlmenően arra is választ szerettem volna találni, hogy az eljárás menetét meggyorsítaná-e egy, a szakértői kirendelési rendszerhez hasonló szisztéma bevezetése a tolmácsok kirendelése során. Ez, véleményem szerint, egy régiókra bontott struktúra bevezetésével is megoldható lenne.

Kíváncsi voltam arra is, hogy a nyomozóhatóságok körében hogyan, milyen módszerrel történik a tolmácskirendelés, az mennyi időt vesz igénybe, merülnek-e fel problémák, és ha igen milyenek a tolmács kirendelésének során, és ezeket hogyan orvosolják.

Dolgozatom célja volt az is, hogy választ kapjak arra, hogy milyen tulajdonságokkal kell rendelkeznie egy tolmácsnak, illetve hogyan tudunk meggyőződni arról, hogy valóban az elhangzottakat fordítja-e le a tolmács, vagyis, hogy megfelelő szinten ismeri-e az adott nyelvet. Kutatásom tárgyát képezi továbbá annak vizsgálata, hogy milyen következményekkel jár a tolmácsra nézve, illetve a magyar nyelvet nem ismerő személyre, ha a tolmács rosszul vagy pontatlanul fordít. Kiderül-e egyáltalán az, ha a tolmács hibázik?

3. HIPOTÉZISEK

- Feltételezésem szerint a magyar büntetőeljárás során a nyomozóhatóságok előtt számtalan esetben kerül sor tolmács alkalmazására az egyes nyomozási cselekmények végrehajtása során. Az alkalmazandó tolmácsok kirendelése azonban nehézségekbe ütközik, mivel hosszadalmas a megfelelő tolmács megtalálása. Egy ritkán előforduló nyelv esetében ez még több időt vehet igénybe.
- Azt gondolom, hogy a büntetőeljárások során nagyon sokszor nem is hivatásos tolmács kerül alkalmazásra, hanem egy, a szükséges nyelvet jól ismerő, értő, beszélő személy.
- Vélelmezem, hogy a tolmácsdíjak késedelmes kifizetése miatt egyre több tolmácsként alkalmazott személy utasítja vissza a nyomozóhatósággal való együttműködést.
- Feltévésem szerint hatásosabb lenne egy a szakértői kirendelési rendszerhez hasonló struktúra kialakítása a tolmácsok kirendelésnek folyamatának elősegítésére.
- Feltételezem, hogy az eljárásban érintett személyek jogai nem sérülnek, ha az egyszerűbb megítélésű ügyekben a nyomozóhatóság tagjának nyelvismerete is elegendő lenne egy-egy nyomozási cselekmény fogantatosítása során.

4. TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

A tolmácsolás történetéről csak kevés adat maradt fenn ránk, egyébként is kevésbé dokumentálható, mint a fordítás, amelynek történetéből, az írásos dokumentumok fennmaradása révén, több információval rendelkezünk.

Kezdetben főként a közigazgatás és a gazdaság területén vált szükségessé egy közvetítő igénybe vétele, de a birodalmak vezetése is lehetetlen lett volna a fordítók nélkül.

Nélkülözhetetlenségük miatt a tolmácsokat igen nagy becsben tartották, esetenként „a történelem kiváltságos tanúinak”⁶ nevezik őket.

4.1. Egyiptom és Mezopotámia

Tolmácsokat az i. e. IV. évezredtől már a sumérok, majd az egyiptomiak is alkalmaztak a foglyaikkal és vazallusaikkal való nyelvi akadályok áthidalásához.

A sumér civilizációkban az I.e. III. évezred végén speciális írnokokat képző iskolák működtek, ahol sumérról akkád nyelvre, és akkádról sumér nyelvre kellett fordítani. A szótár helyes használata fontos követelmény volt, hiszen a szavak a szótárban nem sorrendben követték egymást (ábécé nem létezett), továbbá a sumérból kölcsönzött ékírással szerepeltek benne. A fáraók korában tehát még nem létezett a mai értelemben vett hiteles fordítás, de már akkor is egy közvetítő nyelv segítségével fordították a hivatalos dokumentumokat.

A Nílus-parti országban sokféle nép élt, és szinte minden településnek saját nyelvjárása volt, amelyet más települések lakói nem feltétlenül ismertek, értettek. Tolmácsok nélkül nem igazán lehetett volna biztosítani az emberek közötti kommunikációt, az állami életet.

Mezopotámiában arabról is fordítottak, míg az egyiptomi birodalomban több nyelven is folytattak írnok-fordító képzést. A tolmácsokat és a fordítókat megbecsülték, kasztjuk a kereskedőket illető tiszteletet és megbecsülést kapta.

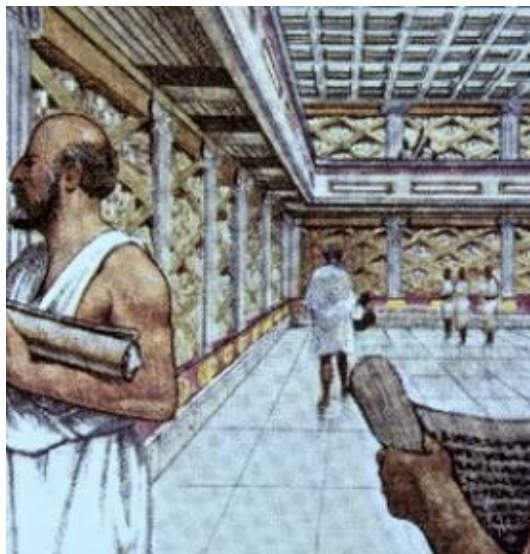
Az írásbeliség megjelenése után nem sokkal a *fordítás* is szerephez jutott: a legelső fordításra vonatkozó feljegyzések az átvett, a beszolgáltatott vagy más okból megőrzésre érdemes áruk listáit tartalmazták, szövegszerű, eseményekre vonatkozó feljegyzések csak később jelentek meg.

⁶ Jantsits Ágnes: A tolmácsolás történetéből. Fordítástudomány IX. (2007) 2. szám 90-97.

4.2. Görög civilizáció

A fordítás és a tolmácsolás természetesen az ókori görög civilizációkból sem hiányozhatott. Karthagóban (i. e. 825–814), ahol különböző nyelveket beszélő nemzetiségek éltek egymás mellett, nagy szükség volt a közöttük közvetítő tolmácsokra, akiket éppen ezért meg is becsültek..

Az i. e. IV. században Nagy Sándor birodalmában a görög nyelv terjedt el, és ezt kiterjesztette az egész Közel-Keleten, Egyiptomot is beleértve. A görög lett a kereskedelem, a kultúra és a

2. ábra: A Ptolemaiosz-dinasztia korában virágzó alexandriai könyvtár

tudomány nyelve még azokban az országokban is, amelyek már nem álltak görög fennhatóság alatt. A görög anyaországtól távol lévő területen, például Antiochiában és Alexandriában, görög nyelvű kulturális központok létesültek. Olyannyira szerették a görög nyelvet, hogy latin még akkor sem tudta kiszorítani, amikor a rómaiak elfoglalták Görögországot. Az ókori görögök egyébként sem szívesen tanulták más népek nyelvét, mert barbároknak tartották őket. Mivel gazdag antik irodalmuk volt, hosszú ideig nem nagyon fordítottak görögre más nyelvekről.

I. e. IV. századtól kezdve a görög nyelv az ókori világban annyira elterjedt volt, hogy eljutott az akkori Indiáig is. A római hivatalnokok, katonák és kereskedők is görögül kommunikáltak más népekkel.

4.3. Római Birodalom

A Római Birodalomban a művelt körökben két nyelv (a görög és a latin) ismerete volt az első számú követelmény. A gyerekeket kicsi koruktól görög rabszolganők tanították a nyelvre. Latinul később az iskolában kellett megtanulniuk, ahol nem csupán a nyelvet tanulták, hanem a göröggről való fordítást is. Ugyancsak fontos szerepet játszottak a tolmácsok háborúk idején a római seregekben: jelen voltak a béketárgyalásokon és a titkos megbeszéléseken, s igen nagy tekintélyük volt.

Európán kívüli vonatkozásban a tolmácsolásról még ennél is kevesebbet tudunk. Közvetítő és interpretáló személyre elsősorban zsinagógákban, mecsetekben és templomokban volt szükség, ahol a hívek számára kellett a szentbeszédet magyarázni, értelmezni (interpretálni).

4.4. Kolumbusz Kristóf és az indiánok⁷

Vajon hogyan érintkezett Kolumbusz az indiánokkal? Hogyan zajlott közte és a bennszülöttek között az első érintkezés? Ha Kolumbusz vitt is magával tolmácsot, nem sokra mehetett vele, hiszen a tolmács legfeljebb valamiféle indiai nyelvet beszélhetett, hiszen arra számítottak, hogy Indiában fognak kikötni.

3. ábra: Kolumbusz Kristóf

A hajónapló bejegyzései szerint az első találkozásra 1492. október 11-én került sor. A találkozás során Kolumbusz a legegyszerűbb és legősimb módszert alkalmazta, a mutogatást. A környező vidék és a belső földek felderítésére küldött embereit egy bennszülött kísérte el, akit Kolumbusz hozott magával, és aki már értett valamit spanyolul. A bennszülött feltehetően nem volt tolmács, de a mutogatáson túl néhány szavas társalgásra már biztosan képes volt.

4.6. Magyar viszonylat⁸

Magyarországnak a törökök által megszállt területeiről is, illetve az ország többi részéről is rengeteg foglyul ejtett ifjút vittek az Oszmán Birodalom akkori fővárosába. Nekik az egyetlen kiút a fogságból az volt, ha renegáttá váltak, és dragománként a szultán udvarába kerültek.

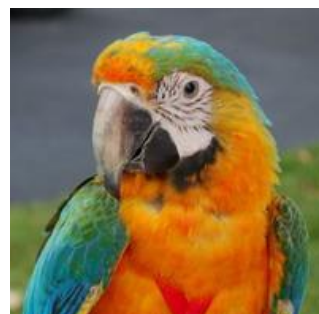
A Porta mellett dolgozó egyik legnevesebb magyar származású dragomán a Nagybányán Somlyai Balázs néven született Murad bég volt. Murad bég a mohácsi csata idején esett fogságba, és anyanyelvén kívül még horvátul, arabul, perzsául, törökül és latinul beszélt. Mint oly sok dragomán, ő is több helyről kapta a fizetését, az erdélyi fejedelemtől és a Portától is.

⁷ Hell György: A tolmácsolás és a fordítás történetének kezdetei. Fordítástudomány IX. (2007) 85-89.

⁸ Jantsits Ágnes: A tolmácsolás történetéből. Fordítástudomány IX. (2007) 2. szám 90-97.

4.7. A tolmácsok külső ismertetőjegyei

A tolmácsok külsőre, megjelenésükben is különböztek a többiektől: fejüket borotválták, a testükre pedig *papagájt* tetováltak. A tolmácsokat tudásszintjük szerint külsőségek alapján is meg lehetett különböztetni: ha több nyelvről fordítottak, széttárt szárnyú, ha egy nyelvről, összezárt szárnyú papagájt ábrázoló tetoválás díszítette testüket.

4. ábra: Papagáj, a tolmácsolás jelképe

A történelem során a tolmácsokat gyakran *szfinx-fejjel* is jelölték, utalva arra, hogy a tolmács diszkrét, a hallottakat nem adja tovább illetékteleneknek, és igyekszik észrevétlen maradni. Bizonyos esetekben *olajfaággal* a kezükben ábrázolták őket, jelezve, hogy szerepük a népek közötti megértésben és békekötésben mennyire fontos. Mivel az ókori emberek számára a nyelv isteni erőt jelentett, a tolmácsokat isteni titkok és jelek tudóinak, a régi görögök idején istenek küldötteinek tekintették, akik Hermészként a vándorok és utazók kísérői, a termékenység, a zene, a szónokok és a tolvajok istenei is voltak egyben.

A tolmácsok szerepének fontosságát jelzi az is, hogy a figuráját megtalálták sírábrázolásokban is egymásnak háttal álló kétalakos figura képében, aki átveszi és átadja az utasításokat kétirányú kommunikációt folytatva.

5. A MAGYAR BÜNTETŐELJÁRÁS KODIFIKÁCIÓJÁNAK FEJLŐDÉSE

A magyar büntetőeljárás évszázadokon át nem volt egységes szerkezetbe foglalva. Az 1896-ban megvalósuló törvényalkotás előtti mintegy ezeréves időszakban a néhány törvény mellett a bírói gyakorlat és az arról szóló feljegyzések, okmányok képezték a forrást. A több évszázados magyar bűnvádi eljárási gyakorlatra hatást gyakoroltak a külföldi, főleg a nyugat-európai jogrendszerek. Az Árpád-házi királyok idején a germán peres eljárás, később a norman perjog, a XVII. századtól kezdve pedig az akkori német és osztrák minta volt befolyással a hazai eljárásjogra. A sok befolyás ellenére a magyar büntetőeljárás jog mindvégig megőrizte önállóságát.

A büntetőeljárás kodifikációjának szükségét hazánkban már a XV. században felismerték, így született meg a 1514-ben Werbőczy Hármaskönyve, amely nemcsak a büntetőeljárás szabályait, hanem az egész magyar jogot törvénybe foglalja. A Tripartitum megjelenése azonban a perjog történetében még nem jelentett valódi korszakhatárt, szétszórt, alig követhető, ellentmondásos rendelkezései nem változtattak azon a tényen, hogy az egységes büntetőeljárás írott szabályrendszere továbbra is hiányzott. Werbőczy Hármaskönyve még nem tesz említést a nyelvhasználatról, az eljárás nyelvéről.

Ezt követően II. Károly, majd Mária Terézia is tett kísérletet a magyar büntetőeljárás törvénybe foglalására, azonban ezek a kísérletek eredménytelenek maradtak. Mindezek következtében nem véletlenül jutott Angyal Pál arra a következtetésre, hogy a XVI-XVIII. század magyar büntetőjogát még mindig a „minden egységet nélkülöző merő önkény jellemzi.”

A XVIII. századra – Bodó Mátyás, Szlemenics Pál és Vuchetich Mátyás tankönyveivel - ugyan már kialakult a büntető eljárásjog tudományos irodalma, azonban a XVIII-XIX. század fordulóján egyre határozottabb igény fogalmazódott meg egy egységes törvény megalkotására.

Az 1790-91-es országgyűlésen történt az első nagy áttörés a büntetőeljárás kodifikációját illetően, az úgynevezett 1792-es javaslat megalkotásával (Codex de delictis eorumque poenis), amely 1795-re készült el teljesen, de végül nem került az országgyűlés elé. A törvényjavaslat, amely jelentősen befolyásolta a gyakorlatot, II. József 1788-as

perrendtartásából indult ki, és – a feudális perjogi hagyományok megtartása mellett - már számos rendelkezésén érezhetőek voltak a felvilágosodás eszméi.

Egy újabb kísérletnek értékelhető az 1827-es javaslat is (az 1792-es javaslat átdolgozása), amely azonban szintén nem jutott el az országgyűlésig. A reformkor törvényalkotási törekvéseit azonban már nem lehetett elfojtani. Széchenyi István „Stádium” (1833) című művében kiemelte a törvény előtti egyenlőséget, a védelem jogát és az ítélkezés nyilvánosságát.

A büntető eljárásjog és az igazságügyi szervezet további reformjának következő lépései:

- az 1832-36. évi Országgyűlés ún. „úrbéri törvényjavaslata, amely szorgalmazta, hogy a jobbágyságot csak törvényes bírói elítélésüket követően lehessen büntetni;
- Nyáry Pál 1841-ben készített javaslata, amely szintén a jobbágyság ellen perekről szólt;
- az 1843-as és 1844-es javaslatok: előbbi francia mintát, utóbbi az angol mintát kívánta követni,

sem voltak képesek törvényerőre emelkedni.

Ezt követően, 1849-1861 között, hazánkban az osztrák Büntető perrendtartás volt hatályban. E törvényt sajátos kettősség jellemezte: formailag ugyan a francia mintára létrehozott ügyészség képviselte a vádat, tartalmilag azonban a vádelv teljesen hiányzott.

1861-ben az Igazságügyi Minisztérium rendeletben alkotta meg az ún. „Ideiglenes Törvénykezési Szabályokat”, amellyel visszaállították a „rég Magyar törvényeket”, és emellett megteremtették a törvény előtti egyenlőséget is.

1867-ben az igazságügy miniszter bizottságot hozott létre egy eljárásjogi javaslat elkészítésére, amely azonban nem valósult meg. A Csemegi által készített, 1872-ben kiadott „Ideiglenes eljárási szabályzat” („Sárga könyv”) rendezte az eljárási szabályokat, azonban ez a modern büntetőeljárási rendszert nem tudta meghonosítani Magyarországon. Csemegi ezt követően, 1882 és 1886 között készített tervezetei végre előkészítették az első kódex megalkotását. Csemegi mellőzte az esküdtiséket, kötelező előzetes vizsgálatot és vád alá helyezést írt elő. Javaslata szerint a tárgyalás közvetlen, nyilvános és szóbeli. 1892-ben Balogh Jenő egy újabb tervezetet készített, amely a későbbi Büntető perrendtartás alapjául szolgált.

Végül hosszas előkészítés, Csemegi Károly javaslatainak csiszolása után alkották meg az első, s módosításokkal csaknem fél évszázadig hatályos kódexet. A tervezet 1895. május 4-én a “bűnvádi perrendtartásról címmel” kerültek a képviselőház elé. A többszöri módosítás eredményeként átdolgozott javaslatot előbb a képviselőház, majd a főrendiház is elfogadta. A király december 4-én szentesítette és 1896. december 22-én meg is jelent az Országos Törvénytárban. Az 1896. évi XXXIII. törvénycikk elfogadásával 1900. január 1-én lépett hatályba a bűnvádi perrendtartásról (továbbiakban: Bp.) szóló jogszabály. A Bp. jellemző vonásai: vegyes rendszerű, készítői kiemelt ügyekben vizsgálóbíró és esküdtiséket tartottak indokoltnak, ezzel sok tekintetben megelőzte az európai jogalkotást.

A kódex novellái közül kiemelkedik az 1930. évi XXXV. tc., amely az eljárás egyszerűsítése és gyorsítása érdekében született.

Készítői új kódexnek tekintették az 1962. évi 8. törvényerejű rendeletet, amely szerkezetében és szemléletében alig tért el elődjétől, a Bp.-től. Ezen jogszabály bevezette a gyanúsított jogállását, valamint differenciálta a tárgyalás bírói előkészítésének intézményét.

A harmadik kódex, az 1973. évi I. tv., amellelt, hogy az egyszerűsítő eljárások nagyobb teret kaptak benne a nyomozást továbbra is kötelezőnek tartotta. Az eljárást a bűncselekmények súlya szerint büntetési és vétségi eljárásra osztotta, alapelvei között elsőként rögzítette az ártatlanság vélelmét.

A törvény novellái közül kiemelendő az 1989. évi XXVI. Törvény, amely több garanciát írt elő a terhelti jogok érvényesülése jegyében.

1994 elején fogadták el az új büntetőeljárás törvény koncepcióját. Ennek fő szempontjai között találjuk: feladatok elkülönülése, funkció megosztás elve, közvetlenség elvének tiszteletben tartása, büntetőjogi felelősség elsősorban tárgyaláson dőljön el, nyomozási bíró, illetve egyesbíró jogkörének kiterjesztése, pótmagánvád intézményének megteremtése. A felfogásában és rendszerében részben új kódex 1998-ban készült el. A jelenleg is hatályos 1998. évi XIX. törvény azonban csak 2003. július 1. napján lépett hatályba.

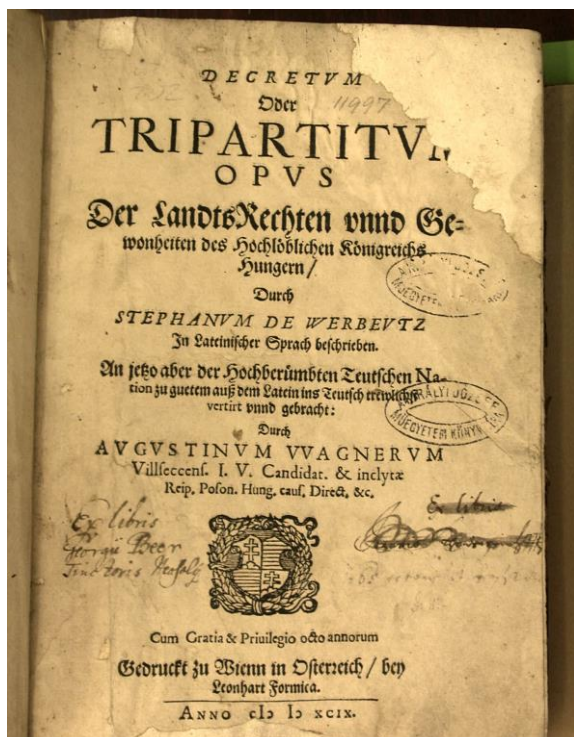
6. ANYANYELVHASZNÁLAT A MAGYAR BÜNTETŐELJÁRÁSBAN

6.1. Werbőczy Hármaskönyve (1514)

Tripartitum (magyarul *Hármaskönyv*) néven ismeretes az a szokásjogi gyűjtemény, amelyet az országbírói ítélőmesterből nádorrá lett Werbőczy István 1504-ben kezdett el összeállítani, és 1514-ben fejezett be. Eredeti címe magyarul: „*Nemes Magyarország szokásjogának Hármaskönyve*”. Lényege: a korabeli Magyarország jogi szabályainak és szokásjogainak összegyűjtése, rendszerezése és írásba foglalása.

Werbőczy nagyszabású munkája előtt Magyarországon nem létezett egységes törvénykönyv.

A Werbőczy által összeállított Tripartitum első ízben kodifikálta Magyarország törvényeit. Bár

5. ábra: Tripartitum

a Hármaskönyv nem került kihirdetésre – ezáltal a benne foglaltak sem emelkedtek törvényerőre –, Werbőczy kódexe egészen 1848-ig a magyar nemesség legfontosabb jogi kézikönyve maradt, melyet a szokásjog nyomán az egész társadalom tiszteletben tartott.

A törvénnyé nem lett Hármaskönyvben, mindössze ennyi utalást találunk a nyelvhasználatról: „Érdemesnek tartottam pedig, Felséged kívánságához képest, az országnak összes szokásait, valamint törvényeit és végzeményeit tiszta, világos és mindenki számára könnyen érthető nyelven előadni ... és hogy azok mindeniknek

elméjében mélyebben megmaradjanak és szilárdabb gyökeret verjenek.

(...). Hogy hazánkfiainak megszokott és egyszerű nyelvén beszéljünk, arra minket leginkább Palladius Rutiliusnak a földművelésről írt könyvei elsejében foglalt mondása indított: "(idézet) Az okosságnak (úgymond) első szabálya, hogy mérlegeld azt a személyt, a kit oktatni akarsz. Mert, a ki a földművelést képezi, annak nem kell a szónokokkal a művészetben és ékesszólásban versenyeznie, a mit sokan megtettek, kik midőn a parasztokhoz ékes beszéddel szólnak, ezzel azt nyerik, hogy tanításukat a legjobban beszélők sem érthetik meg."

Véleményem szerint már II. Ulászló magyar király (ur. 1490-1516) is fontosnak tartotta, hogy a törvények és egyéb szabályzók olyan nyelven kerüljenek megfogalmazásra és kihirdetésre, hogy azok minden magyar állampolgár számára érthetőek, értelmezhetőek legyenek. Hiszen, ha értik a jogszabályok által előírtakat, akkor azokat be is tudják tartani. Ha viszont a polgárok számára értelmezhetetlenek a leírtak, akkor hogyan is várhatnák el azok betartását. A Hármaskönyv utal arra is, hogy habár azonos nyelvet beszélünk, mégis különbséget kell tenni a különböző műveltségi szintű emberek között, és képességeiknek megfelelően kell hozzájuk szólni.

6.2. 1896. évi XXXIII. törvénycikk a bünvádi perrendtartásról /1900-1951/

„**140. §** Ha a kihallgatást foganatosító hatósági közegnek a terhelt részéről használt nyelvben nincs teljes jártassága, előlegesen megesketendő tolmácsot kell alkalmazni.

Ha a terhelt süket, de olvasni tud, a kérdéseket írásban kell hozzá intézni; ha pedig néma, de írástudó, arra szólítandó fel, hogy a feleleteket írásban adja meg, esetleg önmaga írja a jegyzőkönyvbe. Ha a kihallgatás ekkép nem foganatosítható, a kérdésnek és a terhelt feleleteinek tolmácsolására oly egyén alkalmazandó, ki magát a terhelttel megértetni tudja.

(...).

320. § Ha a vádlottnak csekélyebb műveltsége vagy a tárgyalás nyelvében való járatlansága kívánatossá teszi, az elnök a perbeszédnek tartalmát, szükség esetében tolmács segítségével, rövid összegezésben megmagyarázza.

Ha a vádlott siket, a vád- és védőbeszédnek tartalma vele a 140. § második bekezdésének megfelelő alkalmazásával közlendő.

(...).

350. § (...) Bizonyítékul szolgáló okiratnak, a vádlott és a tanúk vallomásának és a szakértők nyilatkozatának az esküdtek által értett nyelvre való fordítását csak megesketett tolmács végezheti.”⁹

Kutatásom során ebben a törvényben találkoztam első alkalommal az anyanyelvhasználatra vonatkozó rendelkezésekkel, illetve a tolmács kifejezéssel. Ebben a jogszabályban kerül először említésre, hogy ha a terhelt nem ismeri az eljárás nyelvét, akkor tolmácsot kell alkalmazni.

⁹ <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=6650>

Hasonlóságot fedezhetünk fel a jogszabály fent említett szakaszai és a közel 400 évvel korábban kiadott Werbőczy Hármaskönyvében foglaltak között, mert mindkettő kiemeli, hogy mindenkinek a saját műveltségi szintjének megfelelően kell szólni, hogy biztosan megértse, mivel vádolják. A Hármaskönyvhöz képest ezen jogszabály annyival több, hogy ebben már megfogalmazódik az is, hogy az eljárás nyelvétől eltérő nyelvet beszélő és értő személy kihallgatásánál tolmácsot kell alkalmazni.

Érdekes megfigyelni, hogy a jogszabály csak az elkövető (terhelt, vádlott) tekintetében ír elő ilyen irányú kötelezettségeket a hatóság részére, a büntetőeljárás egyéb alanyairól nem tesz említést.

A törvény szövegében megfigyelhető az is, hogy itt már találkozunk a fogyatékkal élők kihallgatására vonatkozó szabályokkal. Utal a jogszabály például a süketek és a némák részvételével megtartott kihallgatásokra.

6.3. 1951. évi III. törvény a büntető perrendtartásról

„61. § (1) Ha az eljárásban meghallgatandó személy magyarul nem beszél és az általa használt nyelvben az eljáró hatóságnak nincs kellő jártassága, a meghallgatásnál tolmácsot kell alkalmazni.

(2) Tolmácsot kell alkalmazni akkor is, ha süket vagy néma személy meghallgatása írásbeli érintkezés útján nem lehetséges.

(3) A tolmácsra a törvénynek a szakértőkre vonatkozó rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.”¹⁰

A büntető perrendtartásról szóló törvény nagy hasonlóságot mutat a bűnvádi perrendtartásról szóló jogszabállyal, azonban fontos különbségek mégis akadnak. Először is az, hogy itt már a jogszabály nem csak az elkövetőkre terjed ki, hanem az eljárásban meghallgatandó valamennyi személyre.

Másodszor pedig, hogy tartalmazza a tolmács jogait és kötelezettségeit, mégpedig olyan formában, hogy a tolmácsról szóló szakaszban utal arra, a tolmácsra is a szakértőkre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. Ebből következik, hogy ha az ügyben különleges szakértelem szükséges (tolmács esetében egy az eljárás nyelvétől eltérő idegen nyelv alapos ismerete), akkor tolmácsot kell alkalmazni. A tolmács kirendeléséről - a kirendelt nevének közlésével egyidejűleg - a feleket is értesíteni kell.

¹⁰ <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8381>

A jogszabály említést tesz azon esetek köréről, hogy ki mikor nem járhat el tolmácsként. Így nem lehet tolmács az eljárásban az, aki az ügyben mint bíró vett részt; ki van zárva az a személy is, aki az ügyben, mint fél (ügyész, magánvádló, terhelt, magánfél), sértett illetőleg feljelentő, vagy mint ezek képviselője szerepel vagy szerepelt; aki az eljárás során nyomozási cselekményt hajtott végre; aki a félnek, a sértettnek vagy ezek képviselőjének hozzátartozója¹¹ ; továbbá az, akitől az ügynek tárgyilagos vagy részrehajlás nélküli megítélése egyéb okból nem várható (elfogultság).

A tolmácsot kötelessége alól, egyéb elfoglaltságára tekintettel vagy más fontos okból, fel lehet menteni. Azonban az, akit tolmácsul kirendeltek, köteles a kirendelő hatóság előtt megjelenni s - ha a törvény kivételt nem tesz - az ügyben közreműködni.

A törvény meghatározza azon kényszerítőeszközök körét is amelyek a tolmáccsal szemben alkalmazhatóak, ha a tolmács a szabályszerű kirendelés ellenére sem jelent meg és elmaradását alapos okkal előzetesen nem mentette ki, vagy ha engedély nélkül eltávozott. Ilyen esetben a tolmácsot elő lehet vezetetni és emellett pénzbírsággal is sújtható. Ezzel egyidejűleg a tolmácsot kötelezni kell arra, hogy az általa okozott költséget térítse meg. Újabb meg nem jelenés vagy eltávozás esetén a tolmáccsal szemben a fentebb említett intézkedéseket ismételten lehet alkalmazni. Ha azonban a tolmács a meg nem jelenését, illetve az eltávozását a vele szemben foganatosított intézkedések alkalmazása után alapos okkal kimenti, akkor az intézkedéseket hatályon kívül kell helyezni.

A tolmácsot akkor is kötelezni kell a költségek megtérítésére, ha a vallomástételt, illetőleg a közreműködést az ok előadása nélkül vagy a hatóság határozata ellenére, a következményekre történt figyelmeztetés után megtagadja. A költségek megtérítésén kívül pénzbírsággal is lehet sújítani.

Fentiekén túlmenően a jogszabály elején külön kiemelve megtalálhatóak az alapvető elvek, amelyeknek a büntetőeljárás során maradéktalanul érvényesülniük kell. Ezek között szerepel az anyanyelv használatának biztosítása is az alábbiak szerint:

„8. § Az eljárás nyelve magyar. A magyar nyelv nemtudása miatt senkit hátrány nem érhet. A magyarul nem tudó személy az eljárás egész folyamán mind szóban, mind írásban anyanyelvét használhatja.”¹²

¹¹ 1950. évi II. törvény a büntetőtörvénykönyv általános részéről: 29. § A büntetőtörvények alkalmazása szempontjából „hozzátartozó” az egyeneságbeli rokon és annak házastársa, az örökbefogadó és a nevelőszülő, az örökbefogadott és a neveltgyermek, a testvér, a házastárs és a jegyes, a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére, valamint a testvér házastársa.

¹² <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8381>

6.4. 1962. évi 8. tvr. (I. Be.) /1962-1973/

A I. Be. az egész eljárást, és annak menetét szabályozta, bár tartalmilag nem volt egy teljesen új jogszabály. Nagyobb részt a büntető perrendtartásról szóló törvényben foglaltakat vette át, és ez a megállapítás igaz az anyanyelvhasználatra és a tolmács kérdéskörére is. Azonban míg az 1951. évi III. törvény 61. § (1) bekezdése utal arra, hogy magyarul nem beszélő meghallgatandó személynél akkor kell tolmácsot alkalmazni, ha az általa használt nyelvben az eljáró hatóságnak nincs kellő jártassága, tehát lehetőséget ad tolmács közreműködése nélküli kihallgatásra, addig a 1962. évi 8. tvr. 69. § (1) bekezdésében megfogalmazottak már egyértelműen kimondják tolmács alkalmazását azokban az esetekben, amikor a terhelt vagy az eljárás során meghallgatandó más személy a magyar nyelvet nem ismeri.

6.5. 1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról (II. Be.) /1974 – 2003.VI./

Ebben a jogszabályban is külön ki van emelve a büntetőeljárás alapelvei között az anyanyelv használata. A törvény 8. §-ban kerül megfogalmazásra, hogy a büntetőeljárás nyelve a magyar, azonban a magyar nyelv nem tudása miatt senkit sem érhet hátrány. Kimondja továbbá hogy a büntetőeljárás során mind szóban, mind írásban mindenki anyanyelvét használhatja.

A II. Be. hasonlóképpen rendelkezik a tolmács alkalmazhatóságának eseteiről, mint a korábbi jogszabályok, azonban a törvény szövegének megfogalmazása itt egy kicsit mégis más:

„80. § (1) Ha nem magyar anyanyelvű személy az eljárás során anyanyelvét kívánja használni, tolmácsot kell igénybe venni.

(2) Siketet vagy némát általában tolmács igénybevételével kell kihallgatni, de kihallgatható írásbeli érintkezés útján is.

(3) E törvénynek a szakértőre vonatkozó rendelkezései a tolmácsra megfelelően irányadók.”¹³

A tolmács jogai és kötelezettségei a korábbi jogszabályokban megfogalmazottakhoz képest nem mutatnak komoly eltéréseket.

¹³ <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8494>

A törvény a vétségi eljárásban történő nyomozás során lehetővé teszi egyes nyomozati cselekmények végrehajtásáról jegyzőkönyv helyett csupán jelentés készítését, azonban a nem magyar anyanyelvű személy jogainak védelme érdekében megtiltja csak jelentés készítését, ha az ilyen személy a kihallgatás, illetőleg a szembesítés során anyanyelvét kívánja használni.

6.6. 1998. évi XIX törvény a büntetőeljárásról (III.Be.) 2003. július 1-től

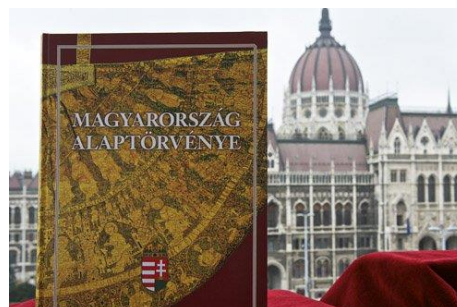
A büntetőeljárás az állam büntető hatalmának érvényesítését szolgálja, a büntető szankció kiszabására hivatott.

A hatályos büntetőeljárási törvény, a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény a nyelvhasználatban kapcsolatban Magyarország Alaptörvényének (2011. április 25.) Alapvetésének H) cikkében megfogalmazottakhoz igazodik, abból levezethető a III. Be.-ben szavakba foglalt anyanyelvhasználat:

„H) cikk

- (1) Magyarországon a hivatalos nyelv a magyar.
- (2) Magyarország védi a magyar nyelvet.
- (3) Magyarország védi a magyar jelnyelvet mint a

magyar kultúra részét.”¹⁴

6. ábra: Magyarország Alaptörvénye

Magyarországon a magyar az egyetlen hivatalos nyelv, így a magyar büntetőeljárás során is a magyar nyelvet kell alkalmazni, a büntetőeljárás nyelve a magyar. A magyar nyelv nem ismerete miatt azonban hátrány senkit sem érhet, az eljárás nyelvének tudása hiányában senkinek a jogai nem sérülhetnek. A jelenleg hatályos jogszabály – az alapelvek átrendezésének ellenére – megtartotta az eljárás menetét uraló vezérelvek között az anyanyelv használatát, kiegészítve azzal, hogy a hivatalos iratok lefordításáról, lefordíttatásáról is külön rendelkezik. Ezek szerint mind szóban, mind írásban mindenki szabadon használhatja az anyanyelvét, regionális vagy kisebbségi nyelvét, vagy az általa ismert más nyelvet. Abban az esetben, ha a terhelt nem magyar anyanyelvű, akkor is használhatja saját anyanyelvét az eljárás során, ha egyébként tud magyarul:

„9. § (1) A büntetőeljárás nyelve a magyar. A magyar nyelv nem tudása miatt senkit sem érhet hátrány.

¹⁴ http://www.njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=140968

(2) A büntetőeljárásban mind szóban, mind írásban mindenki az anyanyelvét, törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés alapján, az abban meghatározott körben regionális vagy nemzetiségi nyelvét vagy – ha a magyar nyelvet nem ismeri – az általa ismertként megjelölt más nyelvet használhatja.

(3) Annak a határozatnak és más hivatalos iratnak a lefordításáról, amelyet e törvény szerint kézbesíteni kell, az a bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság gondoskodik, amelyik a határozatot meghozta, illetőleg a hivatalos iratot kibocsátotta.

(4) Ha törvény eltérően nem rendelkezik, a kézbesítendő iratot nem kell lefordítani, ha erről az érintett kifejezetten lemond.”¹⁵

Evidens, hogy a büntetőeljárás nyelve főszabályként: magyar. Ugyanakkor az anyanyelv használatának elve a törvény előtti egyenlőség olyan garanciája, amely része minden jogállami büntetőeljárásnak. Az anyanyelv használatához való jog állampolgárságtól függetlenül mindenkit megillet, aki büntetőeljárás alanyává válik. Eszerint az eljárás hivatalos nyelvét ismerő eljárási alany is használhatja tényleges, a hivatalossal meg nem egyező anyanyelvét, vagy bármely más nyelvet. A nyelvismeret, illetve nyelvhasználat körében az érintett személy nyilatkozata az irányadó, erre külön bizonyítást a hatóság nem vesz fel.

Idegen nyelvű vallomástétel, egyéb közreműködés esetén tolmács alkalmazása kötelező.

Az eljárás azon részt vevői, akik egyes iratok, határozatok, stb. tartalmát megismerhetik, a 9. § (3) bekezdése alapján ezeknek az eljárásban használt idegen nyelven történő kézbesítésére is jogosultak, amely iratok fordításról a határozatot hozó, illetve az iratot kibocsátó hatóságnak kell gondoskodnia.

A kézbesítendő irat fordításáról az érintett - kifejezett nyilatkozattal - lemondhat.

A terhelt esetében a törvény külön is rendelkezik arról, hogy a vádiratnak, illetve a határozatnak a rá vonatkozó részét az eljárásban általa használt nyelven kell kézbesíteni [219. § (3) bekezdés, 262. § (6) bekezdés]. Sok esetben ez ténylegesen a teljes irat idegen nyelvű kézbesítését jelenti.

Bár a perorvoslati rendszer szabályai szerint, a nyelvhasználat jogának korlátozása csupán relatív eljárási szabálysértés, aligha kerülhető el az ítélet hatályon kívül helyezése, illetve az eljárás megismétlése, ha a terhelt elleni eljárás olyan nyelven folyt, amelyet ő nem, vagy csak korlátozottan értett. Ez alapvetően sértene a védelemhez való jog lényegét. (BH2005. 312.)

¹⁵ http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=34361.262779

A terhelt részére lefordítandó iratokról, illetve tolmácsolással és a fordítással kapcsolatban felmerült költségek viselésére vonatkozóan néhány büntető elvi döntés, büntető elvi határozat, Büntető Kollégiumi vélemény és bírósági határozat született.

A büntetőeljárásról szóló törvény a tolmácsra vonatkozó szabályok megállapításánál itt is elsősorban a szakértő(ke)t érintő szabályozásra hivatkozik, tehát a tolmácsok esetében a szakértőkre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. A tolmácsnak az a feladata, hogy a hatóság által feltett kérdéseket, illetve az arra adott válaszokat változtatás nélkül lefordítsa.

„114. § (1) „Ha nem magyar anyanyelvű személy az eljárás során az anyanyelvét, – törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés alapján, az abban meghatározott körben – regionális vagy nemzetiségi nyelvét kívánja használni, tolmácsot kell igénybe venni. Ha az anyanyelv használata aránytalan nehézségbe ütközne, a magyar nyelvet nem ismerő személy által ismertként megjelölt más nyelv használatát kell tolmács útján biztosítani.

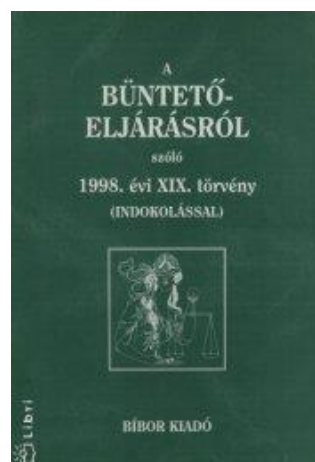
(2) Ha a kihallgatandó személy hallássérült, kérésére jelnyelvi tolmács közreműködésével kell kihallgatni, vagy a kihallgatás

helyett írásban is nyilatkozatot tehet. Ha a kihallgatandó személy siketvak, kérésére jelnyelvi tolmács

közreműködésével kell kihallgatni. Ha a kihallgatandó személy beszédfoggyatékos, kérésére a kihallgatás helyett írásban tehet nyilatkozatot.

(3) E törvénynek a szakértőre vonatkozó rendelkezései a tolmácsra is irányadók azzal, hogy a külön jogszabályban meghatározott feltételeknek megfelelő személy vehető igénybe tolmácsként; ha ez nem lehetséges, a kellő nyelvismerettel rendelkező más személy (eseti tolmács) is kirendelhető. Tolmácson a szakfordítót is érteni kell.”¹⁶

Tolmács kirendelésére akkor kerül sor, ha a nem magyar anyanyelvű személy az eljárás során az anyanyelvét, regionális vagy nemzetiségi nyelvét kívánja használni. Tolmácsot a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság alkalmazhat. A tolmács alkalmazása kirendeléssel történik. A kirendelésről határozatot kell hozni, amelyben rögzíteni kell az eljáró hatóság megnevezését, az eljárás alapjául szolgáló bűncselekmény megnevezését, valamint meg kell nevezni azt, akire a rendelkezés vonatkozik, és fel kell tüntetni az azonosításhoz szükséges

7. ábra: 1998. évi XIX. törvény

¹⁶ http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=34361.262779

személyi adatokat. Fel kell tüntetni továbbá a határozatban megállapított rendelkezést és a jogszabályt, amelyen az alapul, illetve hogy ellene van-e helye jogorvoslatnak, és azt milyen határidőn belül, melyik hatósághoz kell benyújtani.

A határozatot, annak rendelkezéseire okot adó tényeknek a feltüntetésével röviden indokolni kell.

Ezen túlmenően a tolmács kirendeléséről szóló határozatban meg kell jelölni, hogy a tolmácsolásra hol és mikor fog sor kerülni, ennek hiányában utalni kell arra, hogy a tolmácsolást a külön értesítésekben megjelölt időpontokban és helyeken kell majd végrehajtani.

Szükséges felhívni a kirendelő határozatban arra is, hogy a tolmács a vele szemben felmerült kizárási, illetve mentességi okot – gazdasági társaság, intézmény, vagy testület kirendelése esetén annak vezetője útján – köteles a kirendelőnek haladéktalanul bejelenteni.

Már a kirendelő határozatban figyelmeztetni kell arra a tolmácsot arra, hogy ha a közreműködést a megtagadás következményeire történt figyelmeztetés után jogosulatlanul megtagadja, rendbírással sújtható és az okozott költségek megfizetésére kötelezhető (Be. 113. § (1) bekezdése alapján - figyelemmel a Be. 114. § (3) bekezdésére)

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény szintén nem rögzíti külön-külön a tolmács jogait és kötelezettségeit, hanem visszautal a szakértőkre vonatkozó rendelkezésekre.

Eszerint, ha a tolmács a kirendelése, majd idézése ellenére nem jelenik meg a hatóság előtt, és ezt előzetesen, mielőtt az akadály a tudomására jut, haladéktalanul, vagy ha ez már nem lehetséges, az akadály megszűnése után nyomban, alapos okkal nem igazolja, illetőleg az eljárási cselekményről engedély nélkül távozik, rendbírással sújtható. A tolmács akkor is sújtható rendbírással, illetve az okozott költség megtérítésére határozattal kötelezni kell, ha önhibájából olyan állapotban jelenik meg, hogy az eljárási kötelezettségeit nem képes teljesíteni. Ezek a jogkövetkezmények azonban nem alkalmazhatók akkor, ha a tolmács idézése külföldről történik.

A tolmácsot, különösen indokolt esetben, megilleti a védelem joga. Jogosult továbbá díjazásra és az eljárásával felmerült és igazolt kiadásainak a megtérítésére.

Mindemellett, ahogy a fentiekből is jól látható, kötelezettségei is adódnak. Köteles a hatóság előtt megjelenni, az ügyben közreműködni, mindazon adatokat megismerni, amelyek a feladatának teljesítéséhez szükségesek, a kizáró okokat a kirendelőnek haladéktalanul

bejelenteni, a nyomozati cselekményről készült jegyzőkönyv minden oldalát aláírni. Ha viszont a tolmács a jegyzőkönyv aláírását megtagadja, a megtagadás tényét és annak közölt vagy ismert indokát a jegyzőkönyvben fel kell tüntetni.

A tolmácsolás (és a fordítás) költsége bűnügyi költség, amelyet az állam visel. (Be. 74. §)

Az anyanyelv használatának alapelve további kötelezettséget is ró a hatóságokra, mégpedig azt, hogy ha a terhelt a magyar nyelvet, illetőleg az eljárás nyelvét nem ismeri, a büntetőeljárásban védő részvétele kötelező.

7. A TOLMÁCSOLÁS ÉS FORDÍTÁS JELENLEGI JOGI SZABÁLYOZÁSA

 Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról

 42/2009. (IX. 15.) IRM rendelet a közigazgatási hatósági eljárásban közreműködő hatósági közvetítők, tolmácsok és jelnyelvi tolmácsok díjazásának szabályairól, valamint a tanúk költségtérítéséről szóló 14/2008. (VI. 27.) IRM rendelet módosításáról

 24/1986. (VI. 26.) MT rendelet a szakfordításról és tolmácsolásról

 7/1986. (VI. 26.) IM rendelet a szakfordításról és a tolmácsolásról szóló 24/1986. (VI. 26.) MT rendelet végrehajtásáról

 7/1986. (VI. 26.) MM rendelet a szakfordító és tolmácsképesítés megszerzésének feltételeiről

 (354/B/1995. AB határozat a szakfordításról és tolmácsolásról szóló 24/1986. (VI. 26.) MT rendelet 5. §-a és a végrehajtására kiadott 7/1986. (VI. 26.) IM rendelet egyes rendelkezései alkotmányellenességének vizsgálatáról)

8. A TOLMÁCSOLÁS ELMÉLETI ÉS GYAKORLATI KÉRDÉSEI A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN

„A különböző nyelven beszélő emberek kommunikációja leginkább egy kalandhoz hasonlítható: minden nyelv máshogy kódolja szavakba a jelentéseket.”¹⁷

A büntetőeljárás során érvényesülni törekvő igazságszolgáltatási érdek állandó ellentétben áll az egyének jogai érintetlenségének érdekével, hiszen az eljárás sikeres lefolytatása általában nem történhet meg anélkül, hogy az eljárásban résztvevők (és sokszor az eljáráson kívüli személyek) legszemélyesebb jogai ne korlátoztassanak.

Az egyéni jogok legerősebb garanciáinak egyike a törvény, legáltalánosabban is az Alaptörvény, amely különböző oldalról biztosítja az egyént, hogy személyes jogaiban csak meghatározott feltételek megléte esetén lehessen korlátozni.

A büntetőeljárásban a magyar nyelvtől eltérő (anya)nyelv használata azokban az esetekben merülhet fel, amikor vagy külföldivel szemben folytatják le az eljárást a magyar hatóságok, vagy ha külföldi személy sérelmére követnek el jogsértést, vagy egyszerűen csak külföldi tanú meghallgatása válik szükségessé. Az anyanyelv használata ezekben az esetekben mint eljárási elv érvényesül.

A tolmácsolás elméleti megközelítésével a szakirodalmak leginkább csak a büntetőeljárás alapelveinek tárgyalása során foglalkoznak, ott is csak a szóbeliség elve érvényesülésének hangsúlyozása során említenek néhány szót az anyanyelvhasználatról. Az anyanyelvhasználat elve kétségtől a szóbeliség biztosítéka.

A büntetőeljárás magyar nyelven folyik, de az állampolgárok törvény előtti egyenlőségéből adódóan a büntetőeljárásról szóló törvény alapvető szinten rögzíti, hogy az eljárásban mind szóban, mind írásban mindenki szabadon használhatja az anyanyelvét, regionális vagy kisebbségi nyelvét, vagy az általa ismert más nyelvet. Abban az esetben, ha a terhelt nem magyar anyanyelvű, akkor is használhatja saját anyanyelvét az eljárás során, ha egyébként tud magyarul.

A jogszabályokban megfogalmazott anyanyelvhasználat elve megfelel az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikk 3. bekezdés e.) pontjának, amely szerint minden, bűncselekménnyel gyanúsított személynek joga van legalább ahhoz, hogy ingyenes tolmács álljon rendelkezésére, ha nem érti, vagy nem beszéli a tárgyaláson használt nyelvet.

¹⁷ http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Practices_interviewing_immigrants_Comparative-report_HU.pdf

Fontos itt kiemelni, hogy az anyanyelv használatának joga nemcsak a terheltet illeti meg, hanem az eljárás más résztvevőit is.

A megfelelő tolmács hiánya minden eljárásban félreértésekre adhat okot. Ennek ellenére a tapasztalatok azt mutatják, hogy mégis előfordul olyan eset, amikor nem biztosítják a megfelelő tolmácsot a külföldi állampolgár számára.

Döntő fontosságú lehet pedig a megfelelő nyelvet értő és beszélő tolmács megtalálása és a tolmácsolás minősége a külföldiekkel kapcsolatos eljárások alkalmával.

Fontos feltennünk azt a kérdést, hogy vajon a hatályos jogi normák és a kialakult alkalmazási gyakorlat biztosítják-e a külföldi számára alapvető jogaik gyakorlását, megteremtik-e számukra a megfelelő és törvényes tolmácsolást.

Az éppen szükséges nyelvet jól beszélő tolmács megtalálásán túl szintén nagyon lényeges a tolmács kommunikációs képessége, interkulturális készségei, valamint nyelvi jártassága a szakkifejezések területén.

Mindezek mellett nem elhanyagolható tényező a kihallgatás körülményei és annak módja sem.

Magyarország 2004. óta az Európai Unió tagja, 2007. december 21. napja óta pedig a Schengeni övezetbe is beletartozik. A tagság megszerzésének és az övezetbe lépés következtében Magyarország olyan nemzetközi szerződések és egyezmények kötelezettjeivé vált, amelyek minden személy számára biztosítják alapvető emberi jogait.

A tolmácsolás során problémaként merülhet fel az, hogy a hatóságoknál, elsősorban a nyomozóhatóságok helyi szerveinél az a gyakorlat alakult ki, hogy általában nem hivatásos tolmácsot alkalmaznak, hanem egy az adott nyelvet jól beszélő személyt. A tolmácsolást azonban a bevett szabályok, szokások alkalmazása jelentősen megnehezítheti. Gyakran előfordult, hogy csak igen rövid idő áll rendelkezésünkre a megfelelő nyelvet értő és beszélő tolmács időben történő megtalálására és kirendelésére. Gondoljunk csak arra, hogy ha egy külföldi sértett érkezik a rendőrkapitányságra, aki feljelentést kíván tenni, vagy éppen ha egy külföldi elkövető kerül elfogásra, akivel szemben még előállítás végrehajtására is sor kerül. Néha még azt is nehéz megállapítani, hogy egyáltalán milyen nyelvet beszél az illető, pedig annak megállapítása nélkülözhetetlen az alkalmas tolmács megtalálásához. A helyzetet még nehezebbé teheti, ha a külföldi még okmányokkal sem rendelkezik, amelyből lehetőségünk lenne legalább az állampolgárságát megállapítani.

Amennyiben előállítás fogantatására kerül sor, az előállított személy személyi szabadsága csak a szükséges ideig, de legfeljebb 8 órán át korlátozható, amely azonban további 4 órával meghosszabbítható. A hatóságnak tehát 8 órája van arra, hogy a személyes szabadság megsértése nélkül megállapítsa, hogy egyáltalán milyen nyelven beszél az előállított személy, vagy legalább az állampolgárságára nézve információkat szerezzen be, majd találjon egy alkalmas tolmácsot, aki még az együttműködést is vállalja a nyomozóhatósággal.

A tolmács alkalmazása, és a tolmács közreműködésével történő kihallgatás már önmagában is egy szokványostól eltérő helyzetet eredményez.

Abban az esetben, ha az eljárás során előre ismert az, hogy a kihallgatandó személy nem beszéli a magyar nyelvet, a hatóság tagjának van ideje alaposan felkészülni, alkalmas tolmácsot találni és kirendelni. Egy ilyen kihallgatás nyugodtabb körülmények között zajlódhat le.

Abban az esetben viszont, ha már a tolmács megtalálása is problémás, körülményes és időigényes, előfordulhat, hogy már eleve egy felfokozott idegi állapotban lévő nyomozó lát neki a nyomozási cselekménynek. A kihallgatás a résztvevők részéről eleve egy stresszel teli helyzet, amit a tolmácsolás még fokozni tud. Képzeljük csak el, hogy egy a magyar nyelvet nem ismerő külföldi, egy számára idegen országban, ráadásul egy nyomozóhatóság előtt, egy kihallgatás alkalmával mit élhet át. Egy ilyen szituációban csak a tolmácsra és az ő nyelvismeretére hagyatkozhat. Előfordulhat, hogy egy számára teljesen ismeretlen emberben kell megbíznia. Egy ilyen helyzet mind a bűncselekmény, szabálysértés áldozatává vált sértett, mind a bűncselekmény, vagy szabálysértés elkövetésén tetten ért vagy annak elkövetésével gyanúsítható személy részére nehezen kezelhető. Ezen személyek számára a tolmácsként alkalmazott személy ugyanannyira idegen lehet, akárcsak a nyomozóhatóság tagja.

Fokozhatja az ilyen helyzetek kezelésének nehézségét, ha a kihallgatás során probléma adódik a tolmácsolással.

Saját tapasztalatom alapján állíthatom, hogy számos esetben előfordul, hogy a nyomozóhatóság tagja jobban megérti a kihallgatott személy által elmondottakat, mint a tolmács. Az ilyen kényes helyzeteket tudnia kell kezelni az előadónak. Szélsőséges esetekben akár arra is sor kerülhet, hogy a tolmács munkáját megköszönjük, és távozásra szólítjuk fel. Véleményem szerint a legtöbb esetben azonban nem erre kerül sor, hanem a kihallgatás végeztével igyekszünk megosztani kollégáinkkal a tapasztalatainkat és a jövőben kerülni ezen tolmácsok kirendelését. A tolmács számára ez azonban semmilyen jogkövetkezménnyel nem

jár. Csakhogy sok esetben nem tudunk válogatni a tolmácsok közül, és a hatóság úgymond „rászorul” a szükséges nyelvet kevésbé jól beszélő tolmácsokra is.

A hatóságok előtti eljárások során számos esetben nem is hivatásos tolmácsok kerülnek kirendelésére, hanem egy a nyelvet jól beszélő személyt kérünk fel az együttműködésre.

Erre a jogszabály egyébként lehetőséget is teremt, amikor arról rendelkezik, hogy tolmácsként a külön jogszabályban meghatározott feltételeknek megfelelő személy vehető igénybe; ha ez nem lehetséges, a kellő nyelvismerettel rendelkező más személy (eseti tolmács) is kirendelhető.

A nem hivatásos tolmácsok azonban általában ezen a téren nem képzett személyek. Ennélfogva nem feltétlenül kell ismerniük az eljárás során alkalmazott szakkifejezéseket. Márpedig a büntetőeljárásban résztvevőkkel közölt jogok és kötelezettségek nem megfelelő fordításával és tolmácsolásával sérülhetnek az alanyok jogai, illetve jogszabályi kötelezettségeik maradéktalan betartása is kívánnivalót hagyhat maga után.

Fontos arra is ügyelni, hogy a tolmácsnak mindvégig függetlennek kell maradnia az eljárás során.

Vizsgáljuk meg a szakfordításról és tolmácsolásról szóló jogszabály vonatkozó rendelkezései.

A szakfordításról és tolmácsolásról szóló 24/1986. (VI.26.) MT rendelet és a végrehajtásáról kibocsátott 7/1986. (VI.26.) IM rendelet értelmében az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda Zrt. (továbbiakban: OFFI Zrt.) kizárólagos feladatkörébe tartozik a hiteles fordítás, fordításhitelesítés, idegen nyelvű hiteles másolat készítése. A rendelkezés kitér arra is, hogy a budapesti székhelyű bíróságnál, ügyészségnél, valamint nyomozóhatóságnál a tolmácsolást az OFFI Zrt. látja el. A nem budapesti székhelyű bíróságnál, ügyészségnél, nyomozó hatóságnál felmerülő igényekre az OFFI Zrt. kizárólagos tolmácsolási jogköre nem terjed ki. Ha azonban ezek a hatóságok a tolmácsolást szakképzett tolmács, vagy más alkalmas személy kirendelésével nem tudják biztosítani, az OFFI Zrt. bármely felsorolt szervnél köteles a tolmácsolást ellátni.

„R. 5. § Hiteles fordítást, fordítás hitelesítését, valamint idegen nyelvű hiteles másolatot – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – csak az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda készíthet.

(...).

Vhr. 6. § (1) A budapesti székhelyű bíróságnál, ügyészségnél, valamint nyomozó hatóságnál (a továbbiakban együtt: bíróság) a tolmácsolást az OFFI látja el.

(2) Ha az OFFI-nak a szükséges nyelvben jártas tolmácsa nincs, továbbá a nem budapesti székhelyű bíróságnál a tolmácsolásra a bíróság illetékességi területén a jegyzőnél nyilvántartott tolmácsot kell kirendelni.

(3) Ha az (1)–(2) bekezdés alapján a tolmácsolás nem biztosítható, annak ellátására a szükséges nyelvben jártas más alkalmas személyt kell kirendelni.

(4) Ha a nem budapesti székhelyű bíróságnál a tolmácsolás szakképzett tolmács vagy más alkalmas személy kirendelésével nem biztosítható, az OFFI bármely bíróságnál köteles a tolmácsolást ellátni.”¹⁸

A rendelet leírja azt is, hogy a tolmácsot titoktartási kötelezettség terheli azokra a tényekre és körülményekre nézve, ami tolmácsi minőségében az eljárás során a tudomására jutott.

„R. 3. § A bíróság vagy hatóság előtt folyó eljárásban kirendelt szakfordítót, illetve tolmácsot az ügyre vonatkozó tényekre és adatokra nézve titoktartási kötelezettség terheli, azokról csak az ügyben eljáró bíróság vagy hatóság, továbbá az adatok kezelésére jogosult más szerv vagy személy részére nyújthat tájékoztatást.”¹⁹

A büntetőeljárás során a kihallgatásról készült jegyzőkönyvben is írásba kell foglalni a tolmáccsal közlendő figyelmeztetéseket az alábbiak szerint.

Figyelmeztetni kell arra, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 272. § (1) bekezdése alapján - figyelemmel a (2) bekezdés b) pontjára - a tanú, aki a bíróság vagy más hatóság előtt az ügy lényeges körülményére valótlan vallomást tesz, vagy a valót elhallgatja, hamis tanúzást követ el. A hamis tanúzásra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni arra, aki mint tolmács hamisan fordít. Figyelmeztetni kell továbbá arra is, hogy aki a hamis tanúzást büntető ügyben követi el, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ha a hamis tanúzás olyan bűncselekményre vonatkozik, amely életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető, a büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés.

Ezen kívül a Be. 103. § (1) bekezdésében meghatározott kizárási okokra történő figyelmeztetést is közölni kell vele.

¹⁸ http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=8260.269207

¹⁹ http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=8260.269207

9. VIZSGÁLAT LEÍRÁSA ÉS AZ ALKALMAZOTT MÓDSZER

Kutatásom alapját a Robotzsaru NEO Integrált ügyviteli és ügyfeldolgozó rendszerben szereplő adatok szolgáltatták, illetve az Országos Rendőr-főkapitányság Gazdasági Főigazgatóság Informatikai Alkalmazás és Rendszerfejlesztési Főosztálya által a rendelkezésemre bocsátott statisztikai adatok. A Robotzsaru NEO rendszer adatbázisában történő kutatást megelőzően engedélyt kértem a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság Vezetőjétől, illetve az iratokba történő betekintés céljából jogosultságot igényeltem a megyei rendőr-főkapitányság Elemző - Értékelő Osztályának Vezetőjétől. Ezáltal nemcsak a rendszerben elkészített iratokat, hanem azok tartalmát is megismerhettem.

Fentiekén túl egy rövid kérdőívet is összeállítottam, amelyet elektronikus formában olyan személyek részére küldtem el, akik a 2013. január 01. napja óta rendeltek ki tolmácsot. Az e-mail-ben elküldött önkitöltős kérdőívnek egyik legfontosabb előnye, hogy ez a kérdőíves technika a legolcsóbb. Ezzel szemben azonban hátránya is akad, mégpedig az, hogy a visszaérkezési arány kiszámíthatatlan.

A kérdőív összeállítása során a nyitott kérdéseket alkalmaztam, így a válaszadók saját véleményüket is megfogalmazhatták. Igyekeztem a kérdések feltevése során olyan kifejezéseket használni, amik mindenki számára érthetőek, egyértelműek. Már a kérdőív elején felhívtam a válaszadók figyelmét arra, hogy a kérdőív kitöltése önkéntes és név nélkül történik. Habár az e-mail címek alapján beazonosíthatóvá váltak a válaszadók nevére és szolgálati helyére vonatkozó adatok, azokat nem használtam fel, titkosságukat mindvégig tiszteletben tartottam.

A kérdőíveket a nyomozóhatóság belső levelezőrendszerén keresztül továbbítottam a címzettek felé, és a kitöltött kérdőíveket is ezen a csatornán juttatták vissza hozzám a válaszadók.

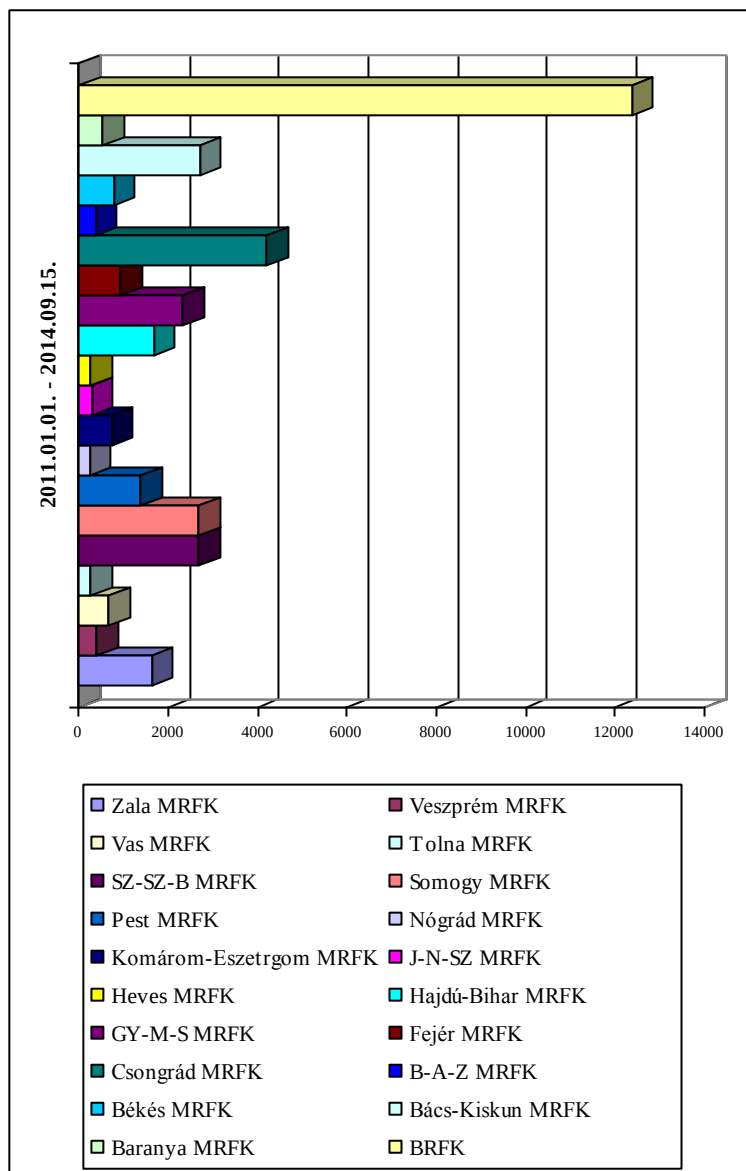
A kérdőívek segítségével azt szerettem volna megtudni, hogy milyen problémák szoktak előfordulni a tolmács kirendelése és közreműködése során, átlagosan mennyi időbe telik, és hogyan történik az alkalmas tolmács megtalálása, milyen gyakran és milyen eljárásban kerül sor tolmács alkalmazására.

Annak szemléltetése céljából, hogy milyen nagy igény van az idegen nyelveket beszélő tolmácsokra, szeretném bemutatni, hogy Magyarországon 2011. január 01. napjától

kezdődően hány alkalommal került sor tolmács kirendelésére. Ehhez az adatokat az Országos Rendőr-főkapitányság Gazdasági Főigazgatóság Informatikai Alkalmazás és Rendszerfejlesztési Főosztálya szolgáltatta.

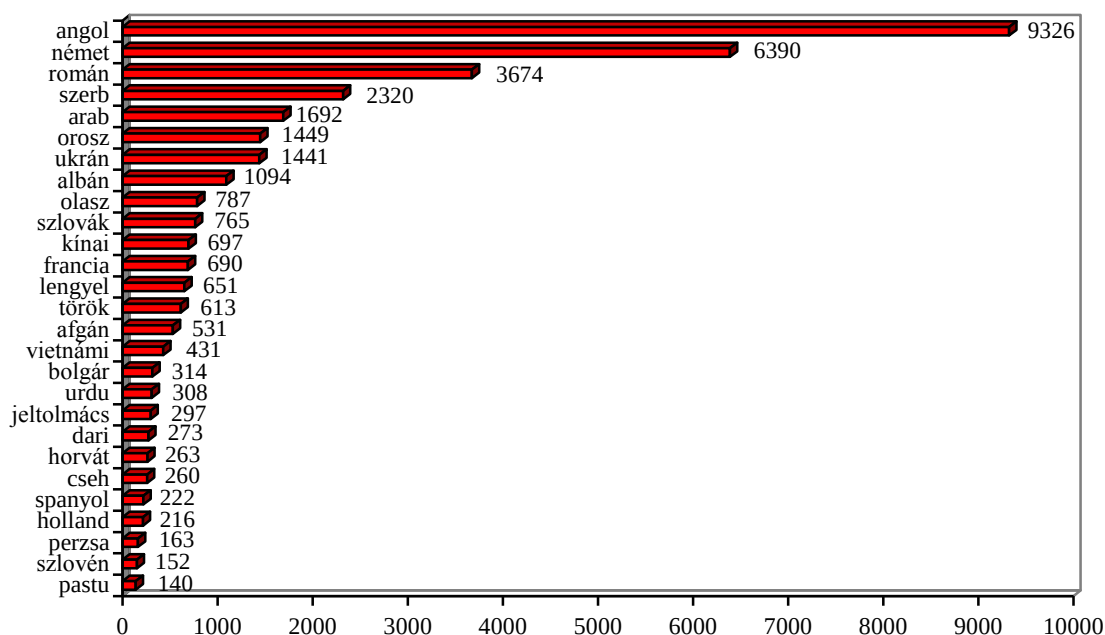
BRFK	: 12.375
Baranya MRFK	: 534
Bács-Kiskun MRFK	: 2.705
Békés MRFK	: 787
B-A-Z MRFK	: 381
Csongrád MRFK	: 4.204
Fejér MRFK	: 939
GY-M-S MRFK	: 2.325
Hajdú-Bihar MRFK	: 1.683
Heves MRFK	: 254
J-N-SZ MRFK	: 291
Komárom-E. MRFK	: 738
Nógrád MRFK	: 238
Pest MRFK	: 1.381
Somogy MRFK	: 2.684
SZ-SZ-B MRFK	: 2.674
Tolna MRFK	: 259
Vas MRFK	: 662
Veszprém MRFK	: 398
Zala MRFK	: 1.632

Összesen : 37.144

A BRFK-n, illetve a megyei rendőr-főkapitányságokon történt tolmács kirendelések számát, évenkénti bontásban (2011. január 01. napjától kezdődően) a I. számú melléklet tartalmazza.

Magyarországon a tolmácskirendelések során előforduló
leggyakoribb nyelvek 2011.01.01.óta

A táblázatban csak azok a nyelvek kerültek rögzítésre, amelyekből legalább 100 kirendelés történt.

Szükségesnek tartom megemlíteni, hogy ezek az adatok a fordítóirodák kirendeléseit is tartalmazzák, hiszen azok szintén „Határozat tolmács kirendeléséről” irat elkészítésével kerülnek kirendelésre.

Az elmúlt időszakban az Országos Rendőr-főkapitányság által történt kirendelések során alkalmazott leggyakoribb nyelvek összegyűjtését követően, 2011-től kezdve évekre és megyékre lebontva is kiválogattam a három leggyakrabban előforduló nyelvet (a zárójelben az esetszámok láthatóak).

	2011	2012	2013	2014. I-IX.
Budapesti Rendőr-főkapitányság	angol (1460) német (226) román (170)	angol (1902) német (315) kínai (137)	angol (2039) német (219) kínai (148)	angol (1647) német (156) arab (115)
Baranyai MRFK	német (62) angol (24) horvát (11)	német (53) angol (32) horvát (28)	német (53) angol (23) horvát (21)	német (33) szerb (19) holland (11)

Bács-Kiskun MRFK	szerb (178) német (94) arab (86)	szerb (208) német (109) albán (95)	szerb (161) német (111) albán (65)	szerb (108) német (83) román (51)
Békés MRFK	román (108) török (27) arab (14)	román (126) arab-török (11-11) olasz (9)	román (100) arab (19) francia (18)	román (85) arab (24) albán (9)
B-A-Z MRFK	román (20) szlovák (11) német (10)	szlovák (25) angol (19) német (18)	szlovák (20) lengyel-román (13-13) angol (10)	szlovák (27) holland-román (8-8) angol (7)
Csongrád MRFK	szerb (196) román (160) albán (91)	szerb (269) román (123) albán (111)	szerb (378) román (140) albán (129)	szerb (310) román (136) albán (103)
Fejér MRFK	román (56) német (26) lengyel (23)	német (42) angol (22) orosz-román (16-16)	angol (72) francia (61) német (47)	német (51) angol (44) román (18)
GY-M-S MRFK	német (222) szlovák (57) román (54)	német (231) román (54) szlovák (45)	német (272) szlovák (76) albán (53)	német (197) szlovák (63) arab (56)
Hajdú-Bihar MRFK	román (170) angol (61) arab (24)	román (134) angol (93) török (25)	román (141) angol (118) arab (106)	angol (86) román (64) arab (34)
Heves MRFK	német (19) angol (6) lengyel-ukrán (5-5)	német (18) orosz (16) lengyel-román (15-15)	lengyel (13) német (7) angol-orosz-ukrán (6-6-6)	orosz (6) magyar-olasz (3-3) albán-arab-holland-ukrán (2-2-2-2)
J-N-SZ MRFK	román (32) angol (14) német (11)	lengyel-német (16-16) román (11) angol (7)	román (39) német (21) lengyel (7)	román (11) német (8) olasz (6)
Komárom-Esztergom MRFK	német (31) román (22) albán-szlovák (12-12)	román (47) német (32) szlovák (26)	albán (30) román (25) német (21)	szerb (28) arab (26) német (19)
Nógrád MRFK	szlovák (8) arab (4) kínai (3)	szlovák (12) arab (10) afgán (9)	arab (35) afgán (14) német (13)	angol (13) német (11) francia (5)
Pest MRFK	román (65) német (34) lengyel (20)	román (92) angol (37) német (36)	román (121) angol-német (38-38) lengyel (37)	román (54) angol (30) német (18)
Somogy MRFK	német (402) angol (101) román (31)	német (403) angol (162) román (64)	német (420) angol (157) román (37)	német (308) angol (93) román (35)
SZ-SZ-B MRFK	ukrán (315) orosz (194)	ukrán (283) orosz (147)	ukrán (413) orosz (186)	ukrán (263) orosz (127)

	román (58)	román (60)	román (50)	román (63)
Tolna MRFK	német (31) angol (4) holland-olasz- török (3-3-3)	német (36) török (5) albán (4)	német (18) arab (14) angol-holland (7-7)	német (36) orosz (7) angol (5)
Vas MRFK	német (90) lengyel-román (10-10) olasz-szlovák (7-7)	német (94) szlovák (14) szerb (6)	német (149) lengyel (11) román (10)	német (80) lengyel (11) szlovák (7)
Veszprém MRFK	német (72) angol (26) román (13)	német (51) angol (21) román (7)	német (56) angol (21) román (5)	német (40) angol (24) orosz (3)
Zala MRFK	német (202) román (33) horvát (27)	német (210) angol (54) horvát (34)	német (202) arab (41) angol (34)	német (120) afgán (29) angol (25)

A táblázatban rögzített adatok elemzését követően megállapítható, hogy az egyes megyékben minden évben időről-időre ugyanaz a 4-5 nyelv fordul elő leggyakrabban, ugyanakkor megfigyelhető az is, hogy a határmenti megyékben a szomszédos országokban használt nyelvek esetében kerül sor a legtöbb tolmács kirendelésére.

Példaként említeném Bács-Kiskun és Csongrád megyében a szerb nyelv „uralmát”, Győr-Moson-Sopron megyében a német, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében pedig az ukrán nyelvű tolmácsok magas számú kirendelését.

A kérdőívben feltett kérdésekre (II. melléklet) adott válaszok értékelése

A nyitott kérdésekre adott válaszok sajátosságaiból adódóan azok elemzése, értékelése nem kérdésenként egyenként történt, hanem általánosságban kívántam következtetéseket levonni a válaszokból.

A kiküldött kérdőíveknek közel 30 százaléka (összesen: 42 darab) érkezett vissza, amely előzetes várakozásaimat alulmúlta, azonban, véleményem szerint, reprezentatív mintát szolgáltatott kutatásomhoz.

A válaszadók többsége vizsgáló (baleset- vagy bűnügyi), de akadtak közöttük csoportvezetők és alosztályvezetők is. A válaszadók hivatásos állományban, illetve jelenlegi szakterületükön eltöltött ideje igen változatos képet mutatott, mindkét válasz esetében 1-20 évig terjedő skálán szinte mindenféle verzió akadt.

A válaszadók között akadtak olyanok, akik 2013. január 01. napja óta csupán egy alkalommal rendeltek ki tolmácsot, de voltak olyanok is, akik – munkakörükből adódóan - számtalan esetben, gyakorlatilag minden büntetőeljárás során alkalmaztak tolmácsot. Ezen személyek főként a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 353. §-a szerinti embercsempészség büntette miatt folytatnak eljárásokat. Egy ilyen büntetőeljárás során könnyen előfordulhat, hogy akár többféle tolmács igénybevétele is szükségessé válhat, vagy a meghallgatandó tanúk száma miatt egyazon nyelvet beszélő tolmácsból többet is kell alkalmazni.

A válaszadók közül a legtöbben angol, német, szerb, valamint román tolmácsot kértek fel együttműködésre, de sűrűn előfordult albán és arab tolmács alkalmazása. Ezek az adatok egybevágóak a statisztikai adatokkal. Ezeken kívül néhány esetben olasz, szlovák, bolgár, holland és szlovén nyelven beszélő tolmácsok igénybevétele is szükségessé vált. Érdekességképpen megemlíteném, hogy a válaszok között, csekély számban ugyan, de a ritka nyelvek említése is előfordult, mint például a pastu, dari, afgán, eritreai vagy éppen szomáliai nyelv.

A nyomozóhatóságoknál a tolmácsok kirendelésére legtöbb esetben büntetőeljárás lefolytatása okán került sor, és csak elvétve fordul elő olyan eset, amikor közigazgatási hatósági eljárás lefolytatása céljából válik szükségessé tolmács alkalmazása. Az, hogy milyen bűncselekmények miatt került sor a leggyakrabban tolmács igénybevételére, szintén igen változó. Az emberöléstől a csalásig számos bűncselekményszakasz fordult elő.

Arra a kérdésre, hogy átlagosan mennyi időbe telt az ügy előadójának megtalálni a megfelelő tolmácsot, igen széles skálán érkeztek a válaszok. Gyakorlatilag a néhány perctől az egy napig terjedő időintervallumon belül mindenféle válasz előfordult. A gyakran alkalmazott, a hatóságokkal napi kapcsolatban lévő tolmácsok, illetve a gyakran előforduló nyelvek esetében elegendő volt rövidebb idő, míg a ritkább nyelvek esetén több idő volt szükséges. A válaszokból megállapítható, hogy átlagban 2-6 óra szükséges a megfelelő tolmács megtalálásához és kirendeléséhez, de szélsőséges esetben előfordult az is, hogy több napba telt a megfelelő tolmács megtalálása.

Saját példaként említeném meg, hogy néhány hónappal ezelőtt egy hétköznapon a kora reggeli órákban 4,5 órába telt román tolmácsot találni a bűncselekmény elkövetésén tettenért, elfogott és előállított személy részére. A tolmács megérkezéséig még csak kommunikálni sem lehetett az előállítottal.

A kirendelt tolmácsok kb. fele-fele arányban voltak hivatásos tolmácsok, illetve az éppen szükséges idegen nyelvet jól ismerő személyek. Vannak olyan helyi szervek, ahol „jól bejáratott”, kipróbált tolmácsokat alkalmaznak. Ez főként azokon a helyeken van így, ahol a szerv illetékességi területén általában olyan bűncselekmények fordulnak elő, ahol az elkövetők jellemzően külföldiek (pl. embercsempészés), vagy ilyen bűncselekmények nyomozás, vizsgálata a hatáskörükbe van utalva.

Példaként említeném, hogy Bács-Kiskun megyében a tolmácslisták egy része 2010 óta nem volt frissítve, de találunk olyat is, amelyet 2006-ban módosították utoljára.

A kérdőívet kitöltő személyek arra a kérdésre, hogy szokott-e probléma felmerülni a tolmács kirendelése során, szintén sokféle választ adtak.

Vannak olyan szervek, ahol jól működő kapcsolat került kialakításra az illetékességi területen, vagy annak közelében élő tolmácsokkal, azonban egy olyan nyelv esetében, ami csak ritkán fordul elő, ezek a szervek is komoly gondban vannak.

Szép számmal akadnak viszont olyanok is, ahol számos probléma szokott előfordulni. Például kevés tolmács akad, akit igénybe lehetne venni; akik vannak azok is messze laknak; és egyébként is nehéz időpontot egyeztetni velük, hiszen a legtöbbjük emellett főállásban dolgozik valahol. Előfordult már olyan probléma is, hogy a tolmács, bár a kihallgatás során még együttműködő volt, az őrizetbe vételsorán azonban már nem volt hajlandó a fogdába elmenni és a befogadásnál együttműködni. Itt fontosnak tartom megjegyezni, hogy a helyi szervek többségénél nem működik fogda, így egy őrizetbe vétel alkalmával minden esetben át kell szállítani a fogvatartottat egy másik településre. Ehhez viszont szintén szükséges a tolmács jelenléte. Egy másik, szintén említésre méltó eset, amikor egy kétszámjegyű főúton történt balesethez csak 2 óra elteltével sikerült megfelelő tolmácsot találni.

Számos esetben előfordul továbbá az is, hogy a már bevált tolmácsok különböző okokra hivatkozva nem vállalják a közreműködést. Az okok között leginkább a tolmácsdíjak késedelmes kifizetése, vagy ritkább esetben ki nem fizetése szokott szerepelni.

A legnagyobb problémát az szokta okozni, amikor a nyomozóhatóságnak azonnal szüksége van tolmácsra. Ha ilyen esetben sok időt vesz igénybe a szükséges nyelvet beszélő személy megtalálása, az akár egy nyomozási cselekmény megghiúsulásához is vezethet. Egy nyomozó tett említést arról, hogy egy emberölés büntette miatt indult eljárásban majdnem megghiúsult egy kihallgatás, mivel közel egy napig tartott, mire egyáltalán találtak olyan személyt, aki beszélt flamandul. Leírta, hogy egy ismerőse hívta fel a figyelmét egy olyan személyre,

akinek flamand az anyanyelve, de a magyar nyelvet is kiválóan beszéli. Ez a személy egyébként egy gimnazista volt.

Egy tapasztalt nyomozó írta le, hogy véleménye szerint akkor van gond, ha a bevált tolmácsok nem érnek rá, nem tudnak megjelenni. Ilyenkor nehéz lehet tolmácsolásra alkalmas személyt találni. Leírt továbbá egy olyan, nem is olyan régen történt esetet, amikor egy szomáliai állampolgárt kellett tanúként kihallgatni, de szomáliai tolmácsot nem sikerült sehonnan kirendelni. Ezt úgy orvosolta, hogy a személy nagyon alacsony szinten beszélt angol nyelven, így angol tolmács segítségével hallgatta meg, amelyről azután jelentést készített. A későbbiek során sor került tanúkénti kihallgatására is, bár csak a bűncselekmény elkövetése után 1 hónappal. Ugyanezen nyomozó írta le, hogy az albán tolmács „hiánycikk” Magyarországon. Szervezeti egységük az albán pékségekből szokott megkísérelni albán tolmácsot szerezni, azonban ők nem vállalják a tolmácsolást, mivel a saját nemzetiségű embereikkel kellene dolgozniuk.

Egy nyomozó alosztályvezető írta le, hogy hatóságuknál már megtörtént olyan eset is, hogy az alkalmas tolmácsot csak a nagykövetségen keresztül sikerült megtalálni.

Egy másik kolléga véleménye szerint: „A tolmácsok díjainak indokolatlanul késedelmes kifizetése nagyban befolyásolja a további együttműködési hajlamát !!!”

Sokan a késői kifizetés miatt nem szívesen tolmácsolnak, vagy egyáltalán nem is vállalják.

A tolmács közreműködésével az eljárás során a legtöbb válaszdónak ezidáig nem volt még problémája, azonban néhány rendőr találkozott már olyan tolmáccsal, akinek a tevékenysége hagyott némi kívánnivalót maga után. Előfordultak olyan esetek, hogy a tolmács nem azt fordította, amit a nyomozóhatóság tagja, illetve a kihallgatott személy mondott. Ez legtöbbször az új tolmácsoknál fordul elő, mivel nincsenek hozzászokva a kihallgatási taktikához. „Sajnos nehéz tolmács útján kihallgatni, mivel sokszor fontos a kérdés pontos lefordítása, de a tolmács ezt nem tudja, így a lényeget fordítja csak le és nem mindig az a válasz, amit a feltett kérdéstől várunk. Azért is nehéz a tolmács általi közreműködés, mivel a nyomozó nem közvetlen kapcsolatban van a kihallgatottal, hanem van egy harmadik személy is. Így nem mindig tudjuk ugyanazt a hatást elérni egy kérdés feltevésekor, mintha magyar lenne a velünk szemben ülő személy.”

Találkoztam ilyen, és ehhez hasonló válaszokkal is: „jobban érttem a nyelvet, mint a tolmács”.

Egy másik kolléga véleménye szerint, akinél szintén többször előfordult már, hogy a tolmács tévesen fordított, ezt a legkönnyebben úgy lehet észrevenni, hogy „felteszek egy kérdést,

amire az ügyfél kb. fél percig válaszol, amiből a tolmács kb. 3 szót fordít le. Ezt orvosolni úgy lehet, hogy legközelebb nem rendelem ki.”

Azok a személyek, akik már találkoztak a tolmács munkáját érintő problémával, egytől-egyig azt válaszolták, hogy úgy orvosolták ezt, hogy többet az ilyen tolmácsot nem rendelték ki.

Arra vonatkozóan, hogy a kirendelt tolmácsok milyen óradíjjal dolgoznak, minden egyes alany a jogszabályban előírt összeghez közeli értéket jelölt meg. Az, hogy az egyes tolmácsok részére egy-egy kirendelés esetén milyen összeg kerül kifizetésre, az eljárási cselekmény időtartamától tették függővé. Azon a téren, hogy mennyi idő elteltével került sor a tolmácsdíjak kifizetésére, általában nem rendelkeznek pontos információval az ügyek előadási. Arról, hogy késedelmesen történnek meg a kifizetések, leginkább maguktól a tolmácsoktól hallanak, akik erre rengeteget panaszkodnak. A kifizetések némely esetben olyannyira elhúzódnak, hogy csak az eljárási cselekmény után több hónappal, ami akár 6 hónap is lehet, kerül teljesítésre.

A kérdőív azon kérdésére, melyben arra voltam kíváncsi, hogy a kollégák szerint jól működik-e a tolmácsok kirendelésének rendszere, fele-fele arányban fordult elő pozitív és negatív válasz.

Azok, akik nincsenek megelégedve a jelenlegi tolmács kirendelési struktúrával, azon kérdésre, hogy hogyan lehetne azt könnyebbé, gyorsabbá tenni, az alábbi válaszokat adták:

- 2-3 havonta frissítenék a kirendelhető tolmácsok névjegyzékét;
- ha egy eljárási cselekménynél, személyes közreműködés érdekében vesszük igénybe, akkor elég lenne egyszer kirendelni, később pedig csak tájékoztatni arról, hogy mikor és hol van rá szükség;
- alapvetően jól működne, de legalább évi 1 alkalommal a rendőri állomány részére oktatást szükségesnek tartok (sajnos itt nem tért ki rá a kolléga, hogy milyen jellegű oktatásra gondol);
- mivel a nem hivatásos tolmácsok nincsenek mindig tisztában a tarifákkal, és az is ismeretlen számukra, hogy különbséget kell tenniük egyes eljárások (büntető, polgári, szabálysértési, közigazgatási, fegyelmi), egyes hatóságok (bíráóság, rendőrség, NAV, BÁH), civil szervezeteknek felszámolandó munkadíj, várakozási díj, készenléti díj között,

indokolt volna a tolmácsok részére egységes díjjegyzék bevezetése, amit értelemszerűen kellene kitölteni, így elkerülve a hibákat;

- tudomásunk van róla, hogy tervezik a szakértői modulhoz hasonló tolmács, védő kirendelői modul fejlesztését a RZS rendszerben; akár ez is lehet a fejlődés egyik útja;
- nincs egységes adatbázis a területen működő tolmácsokról; ami lista van, azon több személy nem elérhető vagy nem vállalja a tolmácsolást;
- online felület létrehozása;
- naprakész tolmácslistával, egyes könnyebb megítélésű ügyekben megfelelő nyelvtudással rendelkező kolléga bevonásával;
- kellene egy hivatalos, állandóan újított lista a hivatásos tolmácsokról, lakóhelyükről és elérhetőségükről, továbbá kellene egy lista a nem hivatásos ugyan, de az adott nyelvet jól beszélő személyekről is;
- minél gyorsabb díjkifizetéssel, illetve az előadók részéről jó kapcsolattartás a tolmácsokkal, mert a tolmácsok sem szeretik, ha „berángatják” őket és nem foglalkoznak vele, hogy épp más dolguk lenne; sok tolmács ebbe fárad bele és nem hajlandó a rendőrségnek tolmácsolni;
- ritkább nyelvekből több tolmács kellene;
- a jelenlegi jogszabályokat kifejezetten közigazgatási hatósági eljárás esetén kell alkalmazni, ezzel szemben szabálysértési eljárásokra vonatkozó norma ezidáig nem jelent meg, a megfelelő jogszabályi háttér biztosítása a színvonal növelésének első lépése;
- minimum megyeszékhelyenként hivatásos, (hétvégi, hétközi, ünnepnap) ügyeletes tolmácsok rendelkezésre állásának biztosítása. Különösen országos, regionális, megyei rendezvényeken, ahol külföldiek nagyszámú előfordulása várható, pl: Nemzetközi Repülőnap Kecskemét, Izsáki Fogathajtó Európa/Világbajnokság, Sziget Fesztivál, Volt fesztivál, Folklór fesztiválok, stb.

A tolmácsolás szakmai színvonalának növelése céljából – csak példálózó jelleggel felsorolva - az alábbi javaslatok érkeztek:

- Szerintem attól fejlődnek, ha sokat vannak kirendelve és ezáltal elsajátítják a szakmai dolgokat is;
- Talán ha a tolmácsolást követően osztályozni kellene őket és az osztályzatnak megfelelően állapítanánk meg az órabérét.

10. HIPOTÉZISEK ÉRTÉKELÉSE

Hipotéziseim bizonyításra, alátámasztására az Országos Rendőr-főkapitányság Gazdasági Főigazgatóság Informatikai Alkalmazás és Rendszerfejlesztési Főosztálya által szolgáltatott adatokat, a kitöltött kérdőívek eredményeit, valamint saját tapasztalataimat használtam fel.

Első hipotézisemet, mely szerint a nyomozóhatóságoknál gyakran kerül sor tolmácsok kirendelésére, a statisztikai adatok egyértelműen alátámasztják. Ami pedig a feltevés másik részét illeti, mely szerint a tolmácsok kirendelése, pontosabban a megfelelő nyelvtudással rendelkező tolmács gyors megtalálása sokszor nehézségekbe ütközik, a kérdésekre adott válaszok alapján, részben bizonyosságot nyert. Vannak ugyan olyan szervek, ahol zökkenőmentesen és gyorsan működik ez a folyamat, de számtalan példát találunk arra is, amikor ez több órát vesz igénybe.

Véleményem szerint egy büntetőeljárás során, ahol elég gyakran halaszthatatlan nyomozási cselekmények elvégzése is szükséges, elfogadhatatlan, hogy több órába is beletelik egy arra alkalmas tolmács megtalálása.

A második vélelmemet, mely szerint sok esetben nem hivatásos tolmács kerül alkalmazásra, csak részben került megerősítésre, hiszen vannak olyan helyi szervek, ahol sokszor hivatásos tolmács közreműködését kérik.

Az a feltételezésem, miszerint a tolmácsdíjak késedelmes kifizetése befolyásolja a tolmácsok együttműködési hajlamát, a kérdésekre adott egyöntetű válaszok alapján teljes mértékben beigazolódott.

11. AJÁNLÁS

Kutatásom tapasztalatai egyértelműen alátámasztják, hogy a tolmácskirendelések gyorsítása és könnyítése érdekében az első és legfontosabb lépés a jelenlegi tolmácslisták aktualizálása. Ennek keretében szükségesnek tartom ezen listák oly módon történő frissítését, hogy azon csak a jelenleg is aktív tolmácsok, tolmácsként kirendelhető, a nyelvet jól ismerő személyek szerepeljenek, pontos elérhetőségükkel, és az általuk beszélt nyelvekkel. A listákat egy online felületre kellene feltölteni, hogy ahhoz bármely nyomozóhatóság tagja, bárhol, bármikor hozzáférhessen.

Mint már korábban is utaltam rá, a budapesti székhelyű bíróságnál, ügyészségnél, valamint nyomozóhatóságnál a tolmácsolást az OFFI Zrt. látja el. A nem budapesti székhelyű bíróságnál, ügyészségnél, nyomozóhatóságnál felmerülő igényekre az OFFI Zrt. kizárólagos tolmácsolási jogköre nem terjed ki. Ha azonban ezek a hatóságok a tolmácsolást szakképzett tolmács, vagy más alkalmas személy kirendelésével nem tudják biztosítani, az OFFI Zrt. bármely felsorolt szervnél köteles a tolmácsolást ellátni.

Az OFFI-nak jelenleg közel 700 munkatársa van, amellyel azonban csak korlátozottan tudják kiszolgálni a nyomozóhatóság tolmácsigényeit.

Erre tekintettel, véleményem szerint, szükséges lenne régiós szinten kirendeltségek, irodák létrehozása, vagy a jelenlegi kirendeltségek oly módon történő átalakítása, hogy azoknál olyan tolmácsok kerüljenek foglalkoztatásra, akik a nap 24 órájában egyfajta ügyeleti rendszert működtetnének. Ennek köszönhetően, ha egy nyomozóhatóságnak az eljárás során azonnal tolmácsra van szüksége, akkor azt, akár az OFFI is, a kirendeltségein keresztül tudná biztosítani.

Ehhez érdemes lenne széles körű, mindenre kiterjedő felmérést végezni, adatokat beszerezni és tanulmányozni, hogy az egyes megyékben, az egyes térségekben milyen sűrűn kerül sor tolmács kirendelésre. Emellett meg kellene vizsgálni, hogy az ország egyes területein mely nyelvek fordulnak elő a leggyakrabban, és az egyes kirendeltségeknél, irodáknál elsősorban ilyen nyelven fordítani tudó tolmácsokat alkalmazni. A ritkább nyelvek esetében elegendő lenne, ha 4-5 megye vonatkozásában látnák el feladataikat.

Az országban megrendezésre kerülő nagyobb rendezvények, események alkalmával pedig, ahol nagyszámú külföldi állampolgár előfordulása várható, érdemes lenne a rendezvények időpontjára átcsoportosítani a tolmácsokat.

Meggyőződésem szerint egy ilyen - a szakértői kirendelési rendszerhez hasonló, struktúra létrehozása kiküszöbölne a megfelelő tolmács megtalálásának problematikáját.

Meg kívánom jegyezni, hogy a nyomozóhatóságoknál a szakértők kirendelése során elsősorban a Bűnügyi Szakértői És Kutatóintézetet, valamint az igazságügyi szakértői intézetek, irodák kirendelését kell előnyben részesíteni. Emellett azonban lehetőség van az intézeteken kívüli igazságügyi szakértők igénybevételére is.

Meglátásom szerint egy ehhez hasonló rendszer a tolmácsolás terén is jól működne.

A tolmács kirendelések tekintetében is lehetőség nyílhatna arra, hogy a kipróbált, megbízható tolmácsok is alkalmazásra kerüljenek egy együttműködési megállapodás keretében.

Az ilyen rendszer kialakításával – a tolmácsok részére megfelelő készenléti díj – biztosítható lenne a tolmácsok jelenléte minden nyomozási cselekménynél, még a halaszthatatlanoknál is. Érdemes lenne felülvizsgálni, hogy ez milyen költségekkel járna.

Érdemesnek tartom továbbá megfontolni annak lehetőségét, hogy az egyes egyszerű megítélésű ügyekben elegendő legyen a nyomozóhatóság tagjának a nyelvtudása is. Az előadók egy része rendelkezik legalább középfokú nyelvvizsgával, így külön juttatást nem is kellene fizetni részükre, hiszen a nyelvvizsga-pótlék ezt pótolná.

Szükségesnek látom továbbá a tolmácsok díjjegyzékeinek egységesítését, amivel a tolmácsdíjak kifizetésével kapcsolatos problémákat lehetne megszüntetni, vagy legalábbis minimálisra csökkenteni.

Elengedhetetlen továbbá a kifizetések határidejének csökkentése a tolmácsok együttműködési hajlamának fenntartása céljából.

Véleményem szerint a fenti javaslatok megfontolása, bevezetése nagymértékben hozzájárulna a tolmácsok kirendelésének, a tolmácsolás folyamatának és az ahhoz kapcsolódó tevékenységek gördülékenyebbé tételéhez.

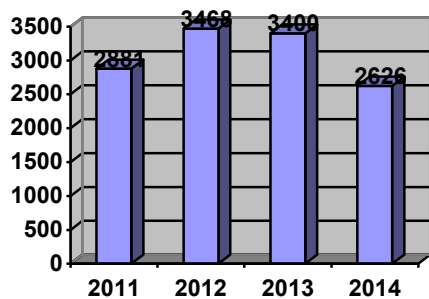
12. IRODALOMJEGYZÉK

- Bendik József: A tolmácsolás praxeológiai megközelítéséről. Fordítástudomány 1999. I. évfolyam 2. szám 44-55.
- Boóc Ádám – Dömötör László – Sándor István – Szappanos Géza: A hiteles fordítás és a hiteles tolmácsolás alapvető kérdései. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2006
- Boóc Ádám – Dömötör László – Sándor István – Szappanos Géza: A hiteles fordítás és bírósági tolmácsolás kérdése néhány állam jogrendszerében. Jogtudományi közlöny, 2007. (62. évf.) 1. szám 13-25.
- Bögöly Gyula – Budaházi Árpád – Csányi Csaba – Sléder Judit: Büntetőeljárás-jog. Jegyzet, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2012
- Fordítás és tolmácsolás. (szerző: Tarnóczi Lóránt) Tudományos és műszaki tájékoztatás, 1973. (20. évf.) 1. sz. 5-17.
- Földi András - Kelemen Miklós - Kisteleki Károly - Márkus Eszter - Pomogyi László - Schweitzer Gábor - Siklósi Iván: Összehasonlító jogtörténet (szerk.: Földi András). ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2012
- G. Láng Zsuzsa: Főbb irányzatok a tolmácsok kutatásában. Fordítástudomány 1999. I. évfolyam, 1. szám 79-90.
- G. Láng Zsuzsa: Tolmácsolás felsőfokon – A hivatásos tolmácsok képzéséről (Szabó Csilla). Fordítástudomány 2002. IV. évfolyam, 2. szám 119-122.
- Hell György: A tolmácsolás és a fordítás történetének kezdetei. Fordítástudomány IX. (2007) 2. szám 85-89.
- Herke Csongor – Fenyvesi Csaba – Tremmel Flórián: A büntető eljárásjog elmélete. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2012
- Jantsits Ágnes: A tolmácsolás történetéből. Fordítástudomány IX. (2007) 2. szám 90-97.
- Jogalkalmazás kérdései. (szerző: Mészáros József) Magyar közigazgatás, 1992. (42. évf.) 11. sz. 697.
- Kálmánné Horváth Bea: Törvényszéki tolmácsolás az Amerikai Egyesült Államokban és Európában. Fordítástudomány 6. (2004) 1. szám 69-81.
- Dr. Móra Mihály – Dr. Kocsis Mihály: A magyar büntető eljárási jog (szerk.: Dr. Móra Mihály). Tankönyvkiadó, Budapest, 1961

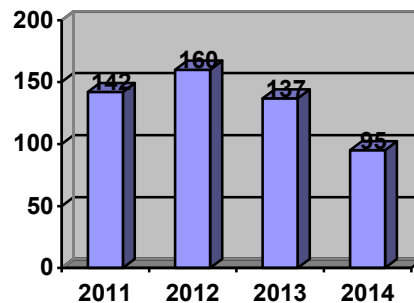
- Oktatás, fordítás, tolmácsolás. Adó-kódex, 1998. (4. évf.) 3. sz. 59-69.
- Szabari Krisztina: Tolmácsolás – Bevezetés a tolmácsolás elméletébe és gyakorlatába. Fordítástudomány 2002. IV. évfolyam, 1. szám 139-141.
- Szakfordítás, tolmácsolás: OFFI-vélemény. HVG, 1987. (9. évf.) 11. (406.) sz. 54.
- Tóth Mihály (szerk.): Büntető eljárásjogi olvasókönyv. Osiris Kiadó, Budapest, 2003
- http://hu.wikipedia.org/wiki/Tolm%C3%A1cs_%28foglalkoz%C3%A1s%29
2014.09.21. 10:02
- <http://www.reflex.hu/tolmacsolas> 2014.09.2. 10:05
- <http://www.enviro.hu/az-okor-varazsbeszeloi-i-.html> 2014.09.21. 10:15
- <http://www.concordforditoiroda.hu/tolmacsolas-tortenete/> 2014.09.21. 11:04
- <http://www.dunafordito.hu/?q=lexikon> 2014.09.21. 10:09
- http://www.matarka.hu/koz/ISSN_1788-9979/BTK_MFI_1_2011/ISSN_1788-9979_BTK_MFI_1_2011_103-109.pdf 2014.09.28. 13:49
- <http://hu.wikipedia.org/wiki/R%C3%A9tor> 2014.09.29.14:57
- <http://www.offi.hu/cegunkrol> 2014.10.04. 09:36
- http://zskflnk.uw.hu/nk/EU_integr_kerd_valaszok.htm 2014.10.06. 13:42
- <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=6650> 2014.10.08. 08:28
- <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8375> 2014.10.08. 10:10
- http://jesz.ajk.elte.hu/dobos15.html#_ftnref2 2014.10.08. 10:29
- http://www.staff.u-szeged.hu/~capitul/analecta/trip_hung.htm 2014.10.08. 11:43
- <http://hu.wikipedia.org/wiki/Tripartitum> 2014.10.08. 12:00
- <http://www.lb.hu/hu/elvdont/12013-szamu-bunteto-elvi-dontes> 2014.10.11. 09:46
- http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1514_november_19_ii_ulaszlo_megerositi_a_tripartitumot/ 2014.10.15. 08:30
- http://www.hhrf.org/kisebbssegkutatas/kk_2005_02/cikk.php?id=1262
2014.10.18.01:36
- Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság Elemző – Értékelő Osztály
- Országos Rendőr-főkapitányság Gazdasági Főigazgatóság Informatikai Alkalmazás és Rendszerfejlesztési Főosztály
- Robotzsaru NEO Integrált ügyviteli és ügyfeldolgozó rendszer

13. MELLÉKLETEK

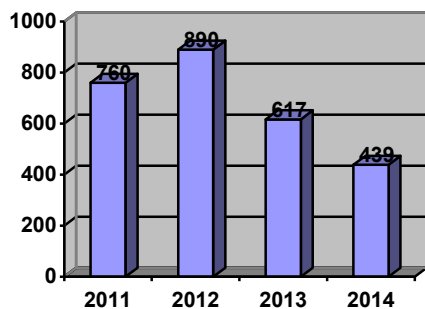
I. számú melléklet

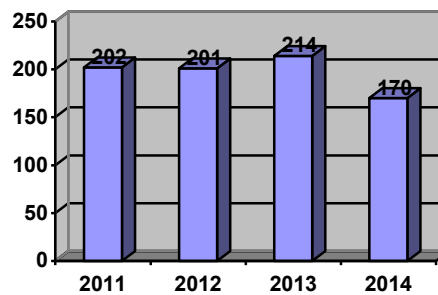
■ Budapesti Rendőr-főkapitányság

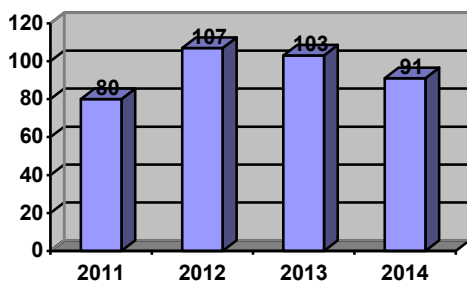
■ Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság

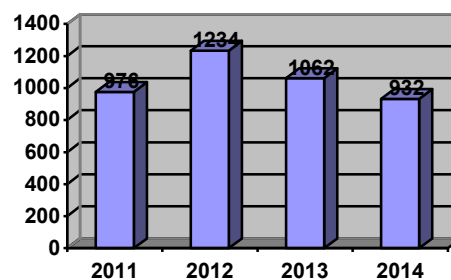
■ Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság

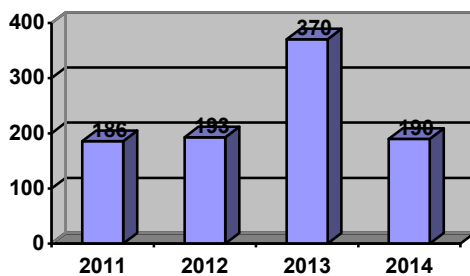
■ Békés Megyei Rendőr-főkapitányság

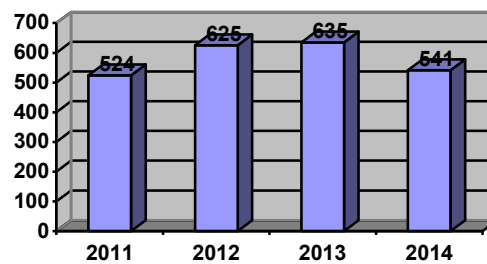
■ Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság

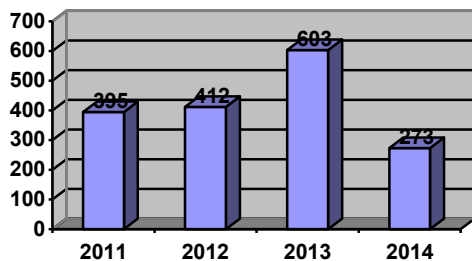
■ Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság

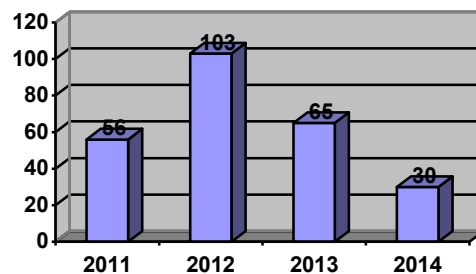
■ Fejér Megyei Rendőr-főkapitányság

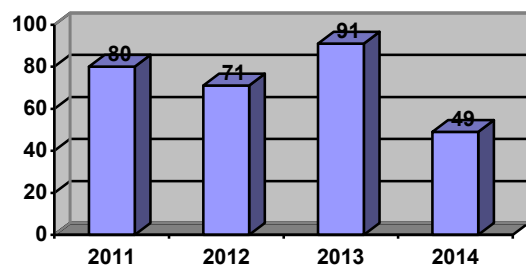
■ Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság

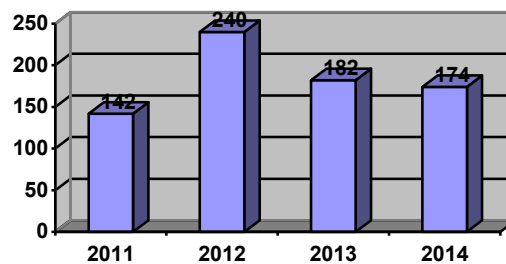
Hajdú-Bihar Megyei Rendőr-főkapitányság

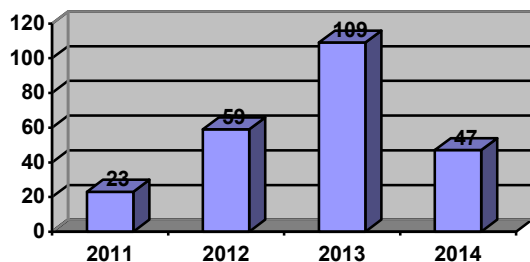
Heves Megyei Rendőr-főkapitányság

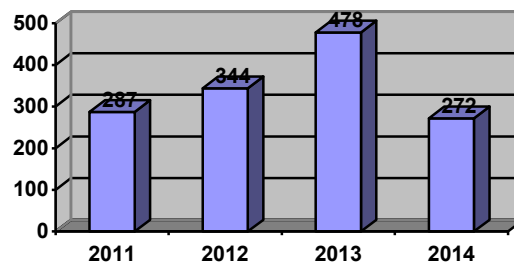
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányság

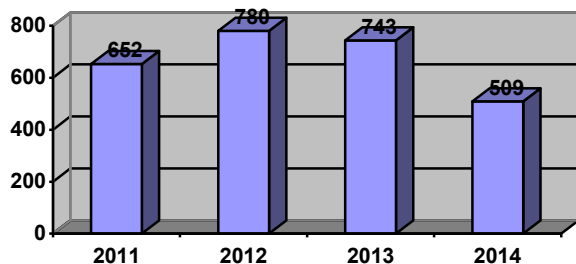
Komárom-Esztergom Megyei Rendőr-főkapitányság

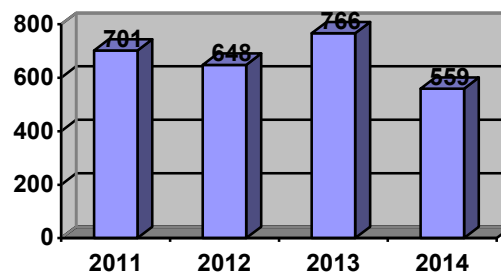
Nógrád Megyei Rendőr-főkapitányság

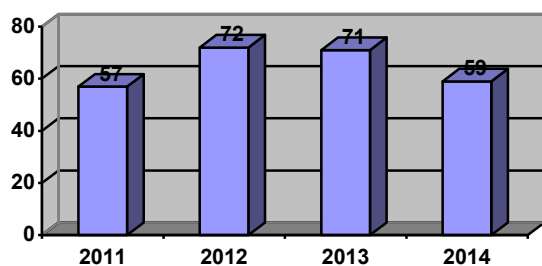
Pest Megyei Rendőr-főkapitányság

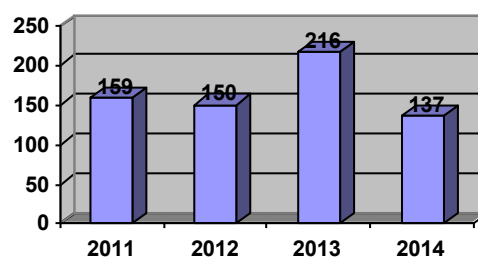
Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság

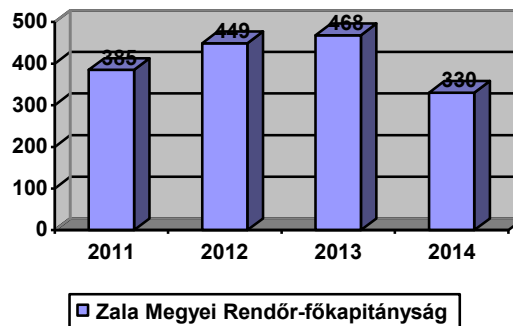
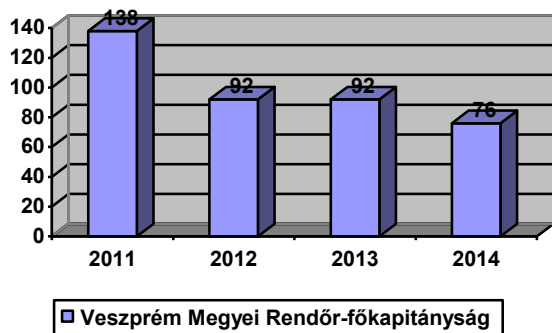
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság

Tolna Megyei Rendőr-főkapitányság

Vas Megyei Rendőr-főkapitányság

II. számú melléklet

KÉRDŐÍV

Az alábbi kérdőív kitöltésével szakdolgozatom elkészítését segíti, amelynek célja a tolmácsok kirendelésével kapcsolatos problémák feltárása, azokra a gyakorlatban is megvalósítható megoldások megtalálása.

A kérdőív névtelen.

Kérem, őszinte válaszaival segítse munkámat!

Herceg Erika Evelin r. főrm.

1. A munkája során az elmúlt 2013. január 01. napjától kezdődően hány alkalommal került sor tolmács igénybevételére/kirendelésére?
2. Milyen nyelvű tolmácsok kirendelésére kerül sor 2013. január 01. napjától kezdődően?
3. Milyen ügyben vált szükségessé a tolmács igénybevétele? (büntetőeljárás, szabálysértési eljárás vagy közigazgatási eljárás keretében; milyen bűncselekmény, szabálysértés miatt)
4. Átlagosan mennyi időbe telt a megfelelő tolmács megtalálása?
5. Hogyan sikerült a megfelelő tolmácsot megtalálni? Hivatásos tolmács került kirendelésre vagy „csak” a nyelvet állítólagosan jól ismerő személy lett kirendelve?
6. Merült-e fel probléma a kirendelés során? (sok időbe telt a szükséges nyelvet ismerő személy megtalálása; nem vállalják a tolmácsok a tolmácsolást akkor sem, ha egyébként ráérnek; stb.) Amennyiben igen, milyen probléma, és hogyan orvosolták azt?

7. Merült-e fel probléma a tolmács közreműködése során? (a tolmácsolás közben derült ki, hogy nem ismeri a szükséges nyelvet/nyelvjárást a tolmács; megszegte a tolmács a titoktartási kötelezettséget; egyértelműen kiderült a kihallgatás során, hogy nem megfelelően fordít a tolmács; stb.) Amennyiben igen, milyen probléma, és hogyan orvosolták azt?
8. A kirendelt tolmácsok milyen óradíjjal dolgoztak?
9. Mekkora összeg került kifizetésre az egyes kirendelések során?
10. Átlagosan mennyi idő elteltével került sor a tolmácsok díjának kifizetésére?
11. Volt-e probléma a tolmácsok díjának kifizetésével? Panaszkodtak-e erre a tolmácsok?
12. Véleménye szerint jól működik-e a tolmácsok kirendelésének a folyamata?
13. Véleménye szerint hogyan lehetne megkönnyíteni és gyorsabbá tenni a tolmácsok kirendelésének a folyamatát?
14. Van-e javaslata a tolmácsolás szakmai színvonalának növelésére?
15. Beosztása:
16. Hány éve dolgozik a rendőrségnél?
17. Hány éve dolgozik ebben a beosztásban?